

Z P R A V O D A J

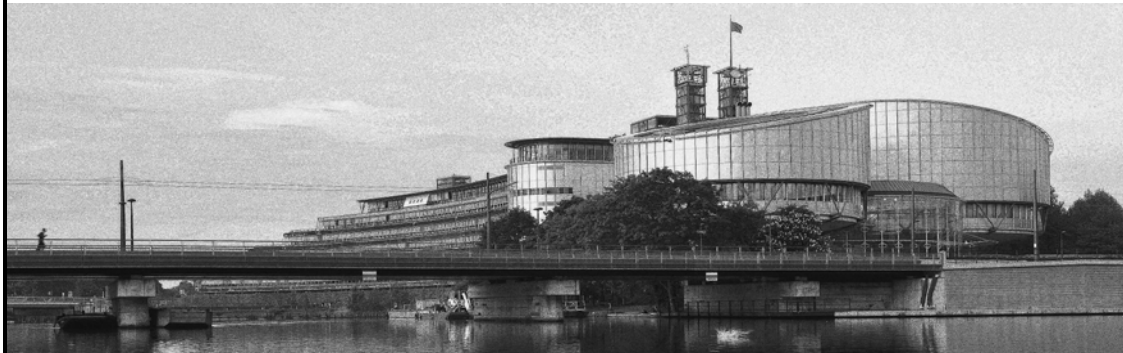
KANCELÁŘE VLÁDNÍHO ZMOCNĚNCE
pro zastupování České republiky před
EVROPSKÝM SOUDEM PRO LIDSKÁ PRÁVA

Ročník 5 / Číslo 4
Leden 2018

Připravován ve spolupráci
s analytickými útvary
Ústavního soudu,
Nejvyššího soudu,
Nejvyššího správního
soudu a Kanceláře
veřejného ochránce práv.

Přináší ve formě anotací
informace o aktuální
judikatuře ESLP vydané
proti ČR i ostatním
státům Rady Evropy.

Vychází čtvrtletně
v elektronické formě
([archiv zde](#)).

„... zvláštní zranitelnost obviněného v úvodních fázích policejního vyslyšení může být náležitě kompenzována jen skrze pomoc obhájce, jehož úkolem je mimo jiné jednak tak, aby bylo zajištěno respektování práva obviněného neobviňovat sebe sama. Toto právo v skutku předpokládá, že se obžaloba v trestní věci snaží vystavět své argumenty bez použití důkazů získaných překonáním vůle obviněného cestou nátlaku či tísně.

... s ohledem na zvláštní zranitelnost nezletilých, na stupeň jejich zralosti a na jejich schopnosti v rozumové a emoční rovině...“

Bloklin proti Rusku,
č. 47152/06, rozsudek velkého
senátu ze dne 23. března 2016,
§ 198 a 199

KONTAKT

Kancelář vládního zmocněnce pro
zastupování ČR před ESLP
Ministerstvo spravedlnosti
Vyšehradská 16, 128 10 Praha 2
e-mail: kvz@msp.justice.cz
web: www.justice.cz

Databáze judikatury
web: eslp.justice.cz

SLOVO ÚVODEM

Nedávno jsem spolu se starším dítětem shlédl pátý díl série filmů o učňovských létech jednoho kouzelníka, jehož stvořila spisovatelka Joanne Rowlingová. Příběh *Harry Potter a Fénixův řád* začíná opět ve světě nás, mudlů, v němž na našeho hrdinu a jeho bratrance náhle zaútočí mozkomoři. Harrymu nezbyvá než použít mocné obranné kouzlo. To je mu však jako žákovi bradavické školy, toho času na prázdninách, zapovězené. Následně je povolán se zodpovídat na ministerstvo, kde s ním má být veden poměrně krátký proces. Kdyby ředitel školy, jenž včas vytušil zradu, neměl k dispozici příhodného svědka sporné události a sám se neobjevil na místě, kde zasedal tribunál, o několik hodin dříve, nemohl by svého patnáctiletého žáka obhajovat. A těm desítkám lidí, kteří o Harryho údajném provinění rozhodovali, by to zjevně vůbec nevadilo, byť spravedlnost tentokrát zvítězila a brýlatý kluk byl nakonec obvinění zproštěn.

Upřímně řečeno, mé mladší dítě se na pozdější díly *Harryho Pottera* zatím dívat nemůže. Vy-víte-kdo (tj. lord Voldemort) a jeho nohsledi nahánějí až příliš hrůzy a autorka románové předlohy i režisér filmu nepochybně chtěli, aby tíseň vyvolalo i ono zasedání tribunálu ministerstva kouzel. Přesto je obtížné se zbavit dojmu, že vedený proces prostě moc spravedlivý nebyl, že se většina porotců (jejichž počet připomínal spíš Konvent než řádný soud) nakonec vůbec nemusela přiklonit na stranu obviněného a že by ten chlapec jednající v nutné obraně nebyl schopné obhajoby a očitého svědka nevalně skončil – kdo ví, zda by zůstalo jen u vyloučení ze školy? V neposlední řadě si můžeme být jisti tím, že všechny tyto události měly na psychiku dospívajícího hlavního protagonisty neblahý vliv, který se ostatně v dalším ději také projevil.

Těmito řádky mířím ke konstatování, že s nezletilci je v trestním či jiném sankčním řízení třeba zacházet s patřičnou dávkou opatrnosti, protože zpravidla těžko vnímají terminologické nuance, jako že dítě mladší patnácti let není trestně odpovědné, a nemůže tudíž být v postavení obviněného. Ač je to formálně správná úvaha, znamená to, že by to dítě nemělo právo na náležitou pomoc, dostane-li se do problémů řešených policií, státním zastupitelstvím a soudem, i když civilním, protože v jeho očích tomu nemůže být jinak, než že nastoupil represivní aparát.

Třebaže v tomto dvacátém čísle Zpravodaje, jímž končíme loňský pátý ročník, shodou okolností nemáme žádný judikát Evropského soudu pro lidská práva („Soud“) na tuto problematiku, nemůžeme nevpomenout, že se soudci ve Štrasburku již podobnými kauzami zabývali (viz citát vlevo). Na každý pád ale máme i tentokrát řadu zajímavostí z různých právních oblastí i koutů širšího evropského kontinentu. Podávaných stížností je ostatně stále mnoho; na tom, jak si troufám tvrdit, se v letošním roce nejspíš nic nezmění.

Pěkné počtení následujících stránek přeje

JUDr. Vít Alexander Schorm,
vládní zmocněnec

OBSAH

Obsah	2	Přístup k informacím	12
		Rozhodnutí ze dne 29. srpna 2017 ve věci <i>Sioutis proti Řecku</i>	12
Rozsudky a rozhodnutí Soudu proti České republice	3	Rodinné právo	13
Odnětí bezpečnostní prověrky	3	Rozsudek ze dne 7. září 2017 ve věci <i>M. L. proti Norsku</i>	13
Rozsudek ze dne 19. září 2017 ve věci <i>Regner proti České republice</i>	3	Sledování komunikace na pracovišti	14
Soudní poplatky	6	Rozsudek ze dne 5. září 2017 ve věci <i>Bărbulescu proti Rumunsku</i>	14
Rozhodnutí ze dne 26. září 2017 ve věci <i>Šlechta proti České republice</i>	6	Správní řízení	16
Zneužití práva stížnosti	6	Rozsudek ze dne 11. července 2017 ve věci <i>T. G. proti Chorvatsku</i>	16
Rozhodnutí ze dne 26. září 2017 ve věci <i>Skupa proti České republice</i>	6	Trestní řízení	17
Rozsudky a rozhodnutí Soudu proti jiným státům než České republice	7	Rozsudek ze dne 25. července 2017 ve věci <i>M. proti Nizozemsku</i>	17
Diskriminace	7	Rozsudek ze dne 21. září 2017 ve věci <i>Axel Springer SE a RTL Television GmbH proti Německu</i>	19
Rozsudek ze dne 25. července 2017 ve věci <i>Carvalho Pinto de Sousa Morais proti Portugalsku</i>	7	Vězeňství	21
Obnova řízení po rozsudku Soudu	9	Rozsudek ze dne 5. září 2017 ve věci <i>Tekin a Arslan proti Belgii</i>	21
Rozsudek ze dne 11. července 2017 ve věci <i>Moreira Ferreira proti Portugalsku (č. 2)</i>	9	Zahalování obličeje na veřejných prostranstvích	22
Odškodnění nepřiměřené délky řízení	11	Rozsudek ze dne 11. července 2017 ve věci <i>Dakir proti Belgii</i>	22
Rozsudek ze dne 14. září 2017 ve věci <i>Bozza proti Itálii</i>	11	Závěrem...	25

Zpravodaj vydává Kancelář vládního zmocněnce pro zastupování České republiky
před Evropským soudem pro lidská práva, Ministerstvo spravedlnosti.
Autoři anotací (v abecedním pořadí): Jan Bena (NS), Jana Dostalová (NSS), Ota Hlinomaz (KVZ),
Eliška Hodysová (KVZ), Petr Konůpka (KVZ), Viktor Kunderák (KVZ), Petra Lehotská (KVOP),
Lubomír Majerčík (ÚS), Eva Petrová (KVZ), Vladimír Pysk (KVZ) a Diana Šmídová (KVZ).
Obsah Zpravodaje: Petr Konůpka. **Úvodní fotografie:** © Vít Alexander Schorm.

Anotace rozsudků a rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva obsažené ve Zpravodaji nejsou úředními rozhodnutími a nejsou závazné. Jsou však autorskými díly chráněnými autorským právem. Zpravodaj jako celek ani jednotlivé anotace v něm obsažené proto nesmí být bez předchozího souhlasu státu reprezentovaného Ministerstvem spravedlnosti zpřístupňovány veřejnosti ani jinak užívány, zejména rozmnožovány, nad rámec volného užití dle § 30 autorského zákona a zákonných licencí dle § 31 a násl. autorského zákona.

ROZSUDKY A ROZHODNUTÍ SOUDU PROTI ČESKÉ REPUBLICE

ODNĚTÍ BEZPEČNOSTNÍ PROVĚRKY

Rozsudek ze dne 19. září 2017 ve věci č. 35289/11 – Regner proti České republice

Velký senát Soudu dospěl poměrem deseti hlasů proti sedmi k závěru, že i když stěžovateli ani jeho advokátu nebylo umožněno, aby se v rámci soudního přezkumu rozhodnutí NBÚ o odnětí bezpečnostní prověrky seznámili s klíčovým důkazem – utajovanou zprávou zpravodajské služby –, nedošlo tím bez dalšího k zásahu do samotné podstaty práva na spravedlivý proces dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy, jelikož řízení obsahovalo dostatečné procesní záruky způsobilé zachovat spravedlivou rovnováhu mezi zájmem na ochraně utajovaných informací a právy stěžovatele na kontradiktornost řízení a rovnost zbraní.

I. Skutkové okolnosti

Národní bezpečnostní úřad („NBÚ“) vydal stěžovateli osvědčení fyzické osoby pro styk s utajovanými informacemi pro stupeň utajení „Tajné“, které bylo nezbytné pro jeho působení ve funkcích zástupce prvního náměstka ministra a sekčního ředitele na Ministerstvu obrany. Na základě zprávy zpravodajské služby podléhající režimu utajení na stupni „Vyhrazené“ však vznikly důvodné pochybnosti o bezpečnostní spolehlivosti stěžovatele. Konkrétně bylo zjištěno jeho chování, které vyvolávalo pochybnosti o jeho věrohodnosti, neovlivnitelnosti a schopnosti uchovávat důvěrnost utajovaných informací. NBÚ proto bezodkladně rozhodl o zrušení platnosti stěžovatelovy bezpečnostní prověrky. Ten posléze s odvoláním na zdravotní důvody požádal zaměstnavatele o převedení na jinou pozici. Pracovní poměr mezi stranami byl nakonec rozváznán dohodou.

Proti rozhodnutí o odnětí osvědčení podal stěžovatel rozklad k řediteli NBÚ a poté i správní žalobu. Pro účely řízení před Městským soudem v Praze postoupil NBÚ veškerý spisový materiál soudu, utajovanou zprávu nevyjímaje. V souladu s § 133 odst. 3 zákona č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti („ZOUI“), v tehdy platném znění, přitom označil ty jeho části, u nichž měl za to, že nemohou být vyňaty z režimu utajení (předmětná zpráva zpravodajské služby), neboť by tím mohlo dojít „k ohrožení nebo vážnému narušení činnosti zpravodajské služby nebo policie“. Stěžovateli a jeho právnímu zástupci bylo umožněno do spisu nahlédnout, nikoli však do jeho utajované části. Stejně tak mu byl ponechán prostor vylíčit domnělé důvody, které mohly vést ke zrušení platnosti jeho osvědčení.

Městský soud po seznámení se s obsahem utajované zprávy odmítl, že by bylo rozhodnutí NBÚ nezákonné či svévolné. Obsah předmětné zprávy dle soudu naopak odůvodňoval závěr o existenci bezpečnostního rizika. Žalobu proto zamítl.

Obdobné stanovisko zaujal i Nejvyšší správní soud, když v řízení o kasační stížnosti vyzdvihl, že omezení procesních práv stěžovatele bylo vyváжено zárukami soudního přezkumu a procesní aktivitou soudu prvního stupně.

Ústavní stížnost byla odmítnuta pro zjevnou neopodstatněnost.

V souběžně probíhajícím trestním řízení byl stěžovatel s odstupem několika let shledán pravomocně vinným z účasti na organizované zločinecké skupině čítající více než 50 osob, která se v období předcházejícím zrušení platnosti jeho osvědčení dopouštěla manipulací s veřejnými zakázkami v resortu obrany.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Stěžovatel před Soudem namítal, že řízení o přezkumu rozhodnutí NBÚ nebylo spravedlivé, jelikož mu v rozporu s požadavky kontradiktornosti řízení a rovnosti zbraní nebylo umožněno, aby se sám nebo prostřednictvím advokáta seznámil s obsahem klíčového podkladu rozhodnutí, přestože byl v důsledku tohoto rozhodnutí *de facto* zbaven příležitosti pokračovat ve výkonu veřejné funkce.

A. DOSAVADNÍ PRŮBĚH ŘÍZENÍ

Senát páté sekce Soudu v rozsudku ze dne 26. listopadu 2015 jednomyslně shledal, že k porušení práva stěžovatele na spravedlivé projednání věci nedošlo. Přesto bylo dne 2. května 2016 vyhověno žádosti stěžovatele o postoupení věci velkému senátu. Veřejné jednání ve Štrasburku se uskutečnilo dne 19. října 2016. Na podporu pozice české vlády využila práva vstoupit do řízení i vláda Slovenské republiky.

B. K PŘIJATELNOSTI

Vláda vznesla na poli přijatelnosti stížnosti dvě námítky.

K dotazu velkého senátu předně namítala, že stěžovatele nelze považovat za „obět“ údajného porušení Úmluvy ve smyslu článku 34 Úmluvy, jelikož na rozdíl od jiných případů, jimiž se Soud v minulosti zabýval (srov. zejména *Ternovskis proti Lotyšsku*, č. 33637/02, rozsudek ze dne 29. dubna 2014; *Miryana Petrova proti Bulharsku*, č. 57148/08, rozsudek ze dne 21. července 2016), nebyl v důsledku odnětí bezpečnostní prověrky propuštěn

ze zaměstnání. Ztráta osvědčení vyvolala toliko potřebu jeho převedení na jinou pracovní pozici. Soud tuto námitku spojil s projednáním odůvodněnosti stížnosti.

Vláda dále namítala, že posuzované řízení nespadá do působnosti čl. 6 odst. 1 Úmluvy v jeho občanskoprávní části, jelikož se netýkalo občanských práv nebo závazků stěžovatele.

Soud připomněl, že čl. 6 odst. 1 Úmluvy se použije, jsou-li kumulativně splněny tři podmínky: (i) předmětem daného řízení musí být „spor“, (ii) který se týká „práva nebo závazku“, o nichž lze alespoň hájitelným způsobem tvrdit, že vyplývají z vnitrostátního právního řádu, přičemž Soud nemůže prostřednictvím výkladu vytvořit hmotné právo, které nemá žádný právní základ v daném státě, a konečně (iii) výsledek daného řízení musí být přímo rozhodující pro dané právo nebo závazek, jež musí být civilní povahy.

Soud si předně položil otázku, co přesně tvořilo podstatu námitky stěžovatele. Byla to nespravedlivost řízení, které zahájil před správními soudy poté, co NBÚ zrušil platnost jeho bezpečnostní prověrky. Dle vnitrostátního práva a rozhodovací praxe soudů je přitom osvědčení pro styk s utajovanými informacemi nezbytným předpokladem pro výkon některých povinností. Být držitelem osvědčení tak není autonomní právo, nýbrž podmínka *sine qua non* pro plnění určitého okruhu povinností. Tak tomu bylo i v projednávané věci, kde byla stěžovatelova schopnost plnit řádně služební povinnosti podmíněna oprávněním ke styku s utajovanými informacemi. Jeho ztráta měla tudíž rozhodující vliv na jeho osobní a profesní situaci, neboť mu bránila vykonávat tyto povinnosti v plném rozsahu a ucházet se o podobné pozice v rámci veřejné správy. Pro stěžovatele tedy nebylo v sázce jeho právo na přístup k utajovaným informacím jako takové, nýbrž jeho funkce a zaměstnání dotčené zrušením platnosti osvědčení. Předmětným rozhodnutím NBÚ proto byla dotčena stěžovatelova občanská práva.

I kdyby na stěžovatele bylo možné pohlížet jako na státního zaměstnance, jímž nebyl kvůli absenci zákona o státní službě, Soud podotkl, že podle jeho judikatury spory mezi státem a státními zaměstnanci v zásadě spadají do působnosti článku 6 Úmluvy, ledaže by byly splněny obě podmínky vytyčené ve věci *Vilho Eskelinen a ostatní proti Finsku* (č. 63235/00, rozsudek velkého senátu ze dne 19. dubna 2007, § 62). První z těchto podmínek však nebyla splněna, když stěžovateli bylo podle vnitrostátní úpravy přiznáno právo napadnout zákonost zrušení osvědčení u soudu. Z uvedeného vyplývá, že článek 6 Úmluvy je ve své občanskoprávní části na projednávanou věc použitelný.

S ohledem na závěr, že stěžovatel se mohl dovolávat občanského práva na přezkum rozhodnutí NBÚ, byl Soud dále toho názoru, že stěžovatel si může pro účely článku 34 Úmluvy nárokovat postavení oběti.

C. K ODŮVODNĚNOSTI

a) Obecné zásady

Soud nejprve připomněl, že zásady kontradiktornosti řízení a rovnosti zbraní vyžadují „spravedlivou rovnováhu“ mezi účastníky řízení: každému z účastníků musí být poskytnuta přiměřená možnost předložit své argumenty za podmínek, které jej podstatně neznevýhodňují vůči protistraně nebo protistranám (*Avotiņš proti Lotyšsku*, č. 17502/07, rozsudek velkého senátu ze dne 23. května 2016, § 119). Tato práva nicméně nejsou absolutní povahy a mohou tedy podléhat určitým omezením. Smluvní státy v této oblasti požívají určitého prostoru pro uvážení. Ani právo na zpřístupnění všech relevantních důkazů účastníku řízení není absolutní povahy. Nejen v trestních věcech Soud shledal, že mohou existovat různé protichůdné zájmy, například zájem na ochraně národní bezpečnosti, potřeba ochránit svědky před možnou odvetou či uchovat v tajnosti policejní metody vyšetřování zločinů, které je třeba vyvažovat oproti právům účastníka řízení. Na rozdíl od dřívějších rozsudků, v nichž Soud vyžadoval, aby bylo omezení těchto práv striktně nezbytné (srov. *T. G. proti Chorvatsku*, č. 39701/14, rozsudek ze dne 11. července 2017, § 52; *Ternovskis proti Lotyšsku*, cit. výše, § 67), velký senát konstatoval, že opatření omezující práva účastníka řízení lze považovat za přípustná za předpokladu, že jimi nebude zasahováno do samotné podstaty těchto práv. Aby tomu tak nebylo, musejí být případné obtíže způsobené účastníku řízení omezením jeho práv dostatečně vyváženy postupem soudních orgánů (viz *mutatis mutandis Fitt proti Spojenému království*, č. 29777/96, rozsudek velkého senátu ze dne 16. února 2000, § 45).

b) Použití uvedených zásad na projednávanou věc

V projednávané věci bylo stěžovatelem zahájené řízení oproti běžnému projednávání těchto žalob s plným zachováním zásad spravedlivého procesu omezeno ve dvou směrech: zaprvé, utajovaná zpráva nebyla zpřístupněna stěžovateli ani jeho právnímu zástupci, a zadruhé, vzhledem k tomu, že rozhodnutí o zrušení platnosti bezpečnostní prověrky bylo založeno na těchto dokumentech, důvody rozhodnutí nebyly stěžovateli sděleny. Soud tak zkoumal, zda tímto postupem došlo k zásahu do samotné podstaty stěžovatelova práva na spravedlivý proces, a to ve světle spravedlivosti řízení jako celku. Proto se zaměřil zejména na posouzení dostupných procesních záruk a hodnotil, zda tyto dostatečně vyvažovaly omezení procesních práv stěžovatele.

Na prvním místě Soud přihlédl k tomu, že stěžovatelova věc byla projednána soudy, které disponují potřebnou mírou nezávislosti a nestrannosti. Tu ostatně stěžovatel v žádném stádiu řízení nezpochyboval. Zadruhé, soudy mají neomezený přístup ke všem utajovaným dokumentům, na nichž NBÚ založil své rozhodnutí. Soudci mají totiž za zákona přístup ke všem

utajovaným informacím bez ohledu na konkrétní stupeň jejich utajení. Zatřetí jsou to soudy, nikoliv NBÚ, kdo v konečné instanci rozhoduje o tom, zda jsou splněny zákonné důvody pro nezpřístupnění obsahu utajovaného důkazu dle § 133 odst. 3 ZOUJ, totiž že by jeho předložením stěžovateli mohlo dojít k ohrožení nebo vážnému narušení činností zpravodajských služeb nebo policie. Pokud by tuto podmínku neměly za splněnou, soudy mají pravomoc utajovaný důkaz předložit účastníku řízení k nahlédnutí. Začtvrté jsou soudy oprávněny přezkoumat věcné důvody, na nichž je rozhodnutí NBÚ založeno, a případně uplatnit svou kasační pravomoc, pokud by jej považovaly za nezákonné či dokonce svévolné. Rozsah jejich přezkumné pravomoci nadto není vymezen žalobním návrhem stěžovatele.

V projednávané věci přitom soudy řádně využily svých přezkumných pravomocí. Zabývaly se nejen důvodností nepředložení utajované zprávy stěžovateli, ale i věcnými důvody, které vedly ke zrušení jeho osvědčení. Nejvyšší správní soud v tomto ohledu uvedl, že utajovaná zpráva obsahuje konkrétní, ucelené a podrobné informace o chování a způsobu života stěžovatele, které představují bezpečnostní riziko a mají vliv na jeho věrohodnost, neovlivnitelnost a schopnost zachovávat důvěrnou povahu utajovaných informací. Dle názoru Soudu by sice bylo vhodné, aby vnitrostátní orgány – v rozsahu umožňujícím zachovat utajení a účinnost vyšetřování vedeného proti stěžovateli – vysvětlily, byť jen ve stručnosti, rozsah jimi provedeného přezkumu a obvinění vznesená proti stěžovateli. I přesto však s ohledem na průběh řízení jako celku, povahu sporu a prostor pro uvážení, který požívají vnitrostátní orgány, dospěl k závěru, že omezení stěžovatelových práv plynoucích ze zásad kontraktornosti řízení a rovnosti zbraní bylo vyváženo postupem soudů, čímž byla zachována spravedlivá rovnováha mezi účastníky řízení a nebylo tak zasaženo do samotné podstaty stěžovatelova práva na spravedlivý proces.

K porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy tedy nedošlo.

III. Odlišná stanoviska

K rozsudku je připojena řada odlišných stanovisek.

Soudce Wojtyczek ve svém souhlasném stanovisku poukázal na pochybnosti o náležitém odůvodnění rozsudku stran použitelnosti čl. 6 odst. 1 Úmluvy na daný případ. Dle jeho názoru je patrné, že většina Soudu nedokázala přesně určit, jaké občanské právo bylo v předmětném řízení v sázce. Závěr o právu stěžovatele pokračovat v plnění svých úkolů dle pracovní smlouvy považuje za nepřesvědčivý, jelikož to byl stěžovatel sám, kdo požádal o odvolání z funkce. Stěží tak obtojí argument, že rozhodující pro určení, že byla dotčena stěžovatelova občanská práva, je ztráta jeho zaměstnání. Přesto však byla jeho občanská práva do-

tčena. Klíčové jsou nicméně úvahy většiny o tom, že zrušení bezpečnostního osvědčení mu znemožnilo vykonávat pracovní povinnosti v plném rozsahu a negativně ovlivnilo jeho schopnost získat jinou funkci jako státní zaměstnanec. Soudce nadto vyzdvihl, že dle jeho mínění Soud dostatečně nereflektuje zvláštní povahu správního soudnictví v některých členských státech, v nichž se může uplatňovat vyšetřovací zásada. Ta slouží jako podstatná záruka zachování celkové spravedlnosti řízení.

Soudkyně Lazarova Trajkovska a soudce López Guerra ve svém společném částečně nesouhlasném stanovisku sice hlasovali pro neporušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy, ale domnívali se, že stížnost měla být prohlášena za neslučitelnou *ratione materiae* s ustanoveními Úmluvy, neboť čl. 6 odst. 1 Úmluvy není na dané řízení použitelný. Dle tehdy platné vnitrostátní úpravy totiž ani pracovní smlouva nezakládala „právo“ zastávat konkrétní pozici ve veřejné správě. Co se týče tvrzení většiny, že stěžovateli bylo ve výsledku bráněno ucházet se o jiné pozice, u nichž byla bezpečnostní prověrka vyžadována, zásah do tohoto občanského práva byl jen teoretický. Stěžovatel nedoložil, že by pro něho mělo odnětí prověrky naznačené důsledky.

Soudci Raimondi, Sicilianos, Spano, Ravarani a Pastor Vilanova spatřují zásadní procesní nedostatek vnitrostátní právní úpravy v připuštění úplné absence sdělení důvodů, které stály v pozadí odnětí bezpečnostní prověrky. Jmenovaní soudci sice mají pochopení pro potřebu nepředložit účastníku řízení utajovaný dokument, nepovažují ale za nezbytné, aby mu nemohla být sdělena alespoň podstata jednání, kterého se měl dopustit. Kdyby se stěžovatel dozvěděl o tom, že je podezřelý ze spáchání konkrétního trestného činu, nepochybně by tomu přizpůsobil své další počínání. Kladou si však otázku, zda nebude ve střehu i při náhlém odnětí bezpečnostní prověrky, aniž mu jsou sděleny důvody. Úplné nesdělení důvodů přitom činí obranu dotyčné osoby zcela bezzubou. Dále uvádí dva důvody, proč ji nemohou svou činností nahradit soudy. Předně jim jako nezávislému třetímu nepřisluší role advokáta jedné ze stran. Zadruhé NBÚ ani soudy nejsou schopny ověřit pravdivost informací, na nichž je založena zpráva o výsledku šetření zpravodajské služby. Nemají totiž přístup do jejího spisu. V neposlední řadě zmiňovaní soudci lamentují nad tím, že většina nevyužila příležitosti nastolit v této oblasti stejně vysoký standard ochrany jako Soudní dvůr Evropské unie nebo Nejvyšší soud Spojeného království. Dle jejich mínění tedy k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy došlo.

K podobným závěrům ve svém částečně nesouhlasném stanovisku dospěl i soudce Serghides. Dle něho došlo navíc i k porušení práva stěžovatele na náležité odůvodnění rozhodnutí a práva na nezávislý a nestranný soud, neboť pokud soudy aktivně vystupova-

ly na podporu jednoho z účastníků řízení, může to v očích veřejnosti vzbuzovat objektivní pochybnosti o jejich neustranosti a nezávislosti.

Konečně soudce Sajó ve svém nesouhlasném stanovisku upozornil na to, že Soud dosud nikdy ve vztahu ke kontradiktornosti řízení a rovnosti zbraní neuplatnil test, zda byla zasažena samotná podstata těchto práv, který je naopak typický u práva na přístup k soudu. Účelem testu bylo nadto vytyčit meze jednání státu, nikoliv založit blanketní oprávnění k negaci práva na spravedlivý proces, ledaže by bylo zasahováno do jeho jádra. Kromě toho považoval za nelogické, aby bylo možné zásah do samotné podstaty následně vyvážit procesním postupem soudů.

SOUDNÍ POPLATKY

Rozhodnutí ze dne 26. září 2017 ve věci č. 29056/13 – Šlechta proti České republice

Výbor první sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že stížnost, v níž bylo namítáno porušení práva na přístup k soudu dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy z důvodu nepřiměřené výše soudního poplatku a porušení majetkových práv dle článku 1 Protokolu č. 1, jelikož se vnitrostátní soudy pro neuhrazení soudního poplatku odmítly zabývat žalobou stěžovatele po věcné stránce, je nepřijatelná pro nevyčerpání všech vnitrostátních prostředků nápravy.

I. Skutkové okolnosti

Proti stěžovateli bylo od roku 1995 vedeno konkursní řízení, během něhož upozornil na závažná porušení povinností správce konkursní podstaty. Toho nakonec Krajský soud v Ústí nad Labem zprostil funkce. Dle přesvědčení stěžovatele mu postupem konkursního soudu a správce konkursní podstaty vznikla škoda v hodnotě přibližně 150 milionů Kč, jejíž náhrady se posléze domáhal žalobou dle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem („OdškZ“). Stěžovatel později navrhl vstup správce konkursní podstaty do řízení v postavení druhého žalovaného, čemuž soud vyhověl. Část řízení týkající se výlučně právního vztahu mezi stěžovatelem a konkursním správcem, která se neřídila ustanoveními OdškZ, byla postoupena věcně příslušnému Městskému soudu v Praze. Městský soud stěžovateli vyměřil soudní poplatek ve výši 1 milion Kč. Stěžovatel požádal o osvobození od soudního poplatku. Městský soud žádosti vyhověl jen částečně v rozsahu 50 %. Proti tomuto rozhodnutí se stěžovatel odvolal. Vrchní soud v Praze usnesení soudu prvního stupně změnil a stěžovateli přiznal osvobození ve výši 90 % částky uvedené v návrhu na zahájení řízení, neboť usoudil,

že 10 % je stěžovatel schopen zaplatit a že zde není dán výjimečný důvod pro přiznání osvobození v celém rozsahu. Vrchní soud uvedl, že je na stěžovateli, který nebyl výdělečně činný a který v soudním řízení požadoval zaplacení velmi vysoké částky, aby se snažil opatřit si prostředky na zaplacení určitých nákladů s řízením spojených. Městský soud následně v souladu s pokyny odvolacího soudu vyzval stěžovatele k zaplacení soudního poplatku ve výši 100 tisíc Kč. Zároveň odmítl stěžovateli ustanovit právního zástupce, jelikož nebyl plně osvobozen od soudních poplatků. Toto rozhodnutí v prosinci 2013 potvrdil vrchní soud. Na základě dovolání stěžovatele nicméně rozhodnutí vrchního soudu v květnu 2016 zrušil Nejvyšší soud a věc mu vrátil k novému projednání a rozhodnutí.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Stěžovatel namítal, že vyměřením nepřiměřené výše soudního poplatku došlo k porušení jeho práva na přístup k soudu dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Dále tvrdil, že odmítnutím projednat jeho věc po věcné stránce jej vnitrostátní soudy zbavily možnosti ochrany majetku ve smyslu článku 1 Protokolu č. 1.

Soud připomněl, že jeho pravomoc zabývat se stížnostmi je podmíněna tím, že stěžovatel vyčerpал všechny vnitrostátní prostředky nápravy, a poskytl tak vnitrostátním orgánům dostatečnou příležitost napravit namítané porušení Úmluvy. Tato zásada je založena na předpokladu, že na vnitrostátní úrovni je ve vztahu k tvrzenému porušení dostupný účinný prostředek nápravy vyžadovaný článkem 13 Úmluvy (*Mifsud proti Francii*, č. 57220/00, rozhodnutí velkého senátu ze dne 11. září 2002, § 15).

Soud poznamenal, že vnitrostátní řízení v projednávané věci doposud neskončilo. V mezidobí totiž zasáhl Nejvyšší soud, který rozhodnutí podřízených soudů zrušil a přikázal jim věc k dalšímu projednání. V současné době tak nelze výsledek vnitrostátního řízení s určitostí předjímat. I kdyby však obecné soudy stěžovateli nevyhověly, je třeba, aby vyčerpал skutečně všechny dostupné prostředky, a domáhal se tudíž ochrany i skrze podání ústavní stížnosti. S ohledem na výše uvedené Soud prohlásil stížnost za předčasnou a odmítl ji pro nevyčerpání všech vnitrostátních prostředků nápravy.

ZNEUŽITÍ PRÁVA STÍŽNOSTI

Rozhodnutí ze dne 26. září 2017 ve věci č. 30700/13 – Skupa proti České republice

Výbor první sekce Soudu prohlásil stížnost týkající se namítané nepřiměřené délky občanskoprávního

řízení za nepřijatelnou pro zneužití práva podat stížnost.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatel zahájil v prosinci 2002 před Městským soudem v Brně řízení o náhradu škody z titulu bezdůvodného obohacení. V prosinci 2007 se stěžovatel obrátil na Ministerstvo spravedlnosti s nárokem podle zákona č. 82/1998 Sb. s poukazem na nepřiměřenou délku uvedeného řízení, které probíhalo ještě v době podání stížnosti k Soudu v roce 2013. Svých práv podle uvedeného zákona se následně domáhal rovněž před Obvodním soudem pro Prahu 2, který mu rozsudkem z listopadu 2009 přiznal zadostiučinění za nemajetkovou újmu ve výši 9 000 Kč. Městský soud v Praze rozsudek obvodního soudu potvrdil a Nejvyšší soud v březnu 2012 odmítl dovolání stěžovatele, který nesouhlasil s výší přiznaného zadostiučinění. V listopadu 2012 Ústavní soud odmítl ústavní stížnost stěžovatele.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ODST. 1 ÚMLUVY

Podle stěžovatele došlo k porušení práva na spravedlivý proces chráněného čl. 6 odst. 1 z důvodu nepřiměřené délky občanskoprávní řízení vedeného před Městským soudem v Brně.

V průběhu řízení před Soudem vláda poukázala na skutečnost, že poté, co se stěžovatel v červnu 2014 znovu obrátil na Ministerstvo spravedlnosti s nárokem podle zákona č. 82/1998 Sb. ve vztahu k trvání

původního občanskoprávního řízení po roce 2009, kdy obvodní soud vydal svůj rozsudek v řízení o náhradu škody, ministerstvo stěžovateli v říjnu 2014 přiznalo částku 83 334 Kč jako zadostiučinění ve vztahu k celé délce řízení od jeho samotného počátku. Stěžovatel o tom Soud neinformoval, ač je podle čl. 47 odst. 7 jednacího řádu Soudu povinen tak učinit ve vztahu ke všem okolnostem týkajícím se jeho stížnosti.

Soud připomněl, že podání neúplných nebo zavádějících informací ze strany stěžovatele, zejména týkající-li se samotné podstaty stížnosti, může představovat zneužití práva podat stížnost (viz *Hadrabová proti České republice*, č. 42165/02 a 466/03, rozhodnutí ze dne 25. září 2007). Stran úmyslu uvést Soud v omyl však musí existovat důvodné podezření (viz *Vasilevskiy proti Lotyšsku*, č. 73485/01, rozhodnutí ze dne 10. ledna 2012, a další judikatura zde citovaná). Ačkoli stěžovatel namítal, že se u ministerstva dožadoval zadostiučinění ve vztahu k délce původního řízení po roce 2009, zatímco před Soudem namítal nepřiměřenou délku celého řízení, Soud zdůraznil, že ministerstvo přiznalo stěžovateli zadostiučinění výslovně ve vztahu k délce celého řízení. Dospěl k závěru, že stěžovatel zamlčel Soudu příslušné informace relevantní jak ve vztahu k jeho tvrzení o neadekvátní výši zadostiučinění za nepřiměřenou délku původního řízení, tak ve vztahu k jeho tvrzení, že může být stále považován za oběť porušení Úmluvy podle článku 34 Úmluvy. Stížnost proto odmítl pro zneužití práva podat stížnost podle čl. 35 odst. 3 písm. a) a odst. 4 Úmluvy.

ROZSUDKY A ROZHODNUTÍ SOUDU PROTI JINÝM STÁTŮM NEŽ ČESKÉ REPUBLICCE

DISKRIMINACE

**Rozsudek ze dne 25. července 2017 ve věci
č. 17484/15 – *Carvalho Pinto de Sousa Morais*
proti Portugalsku**

Senát čtvrté sekce Soudu rozhodl pěti hlasy proti dvěma, že právo stěžovatelky na respektování soukromého života dle článku 8 Úmluvy ve spojení se zákazem diskriminace dle článku 14 Úmluvy bylo porušeno, neboť vnitrostátní soud založil své rozhodnutí o snížení náhrady za nemajetkovou újmu, kterou stěžovatelka utrpěla v důsledku nesprávně provedené gynekologické operace, na genderových stereotypch a předsudcích.

I. Skutkové okolnosti

V roce 1993 byl stěžovatelce diagnostikován jednostranný zánět Bartholiniho žlázy (gynekologické onemocnění), který jí způsoboval značnou bolest. Proto se v roce 1995 rozhodla podstoupit chirurgický zákrok, který měl její zdravotní potíže vyřešit. Krátce po operaci však začala stěžovatelka pociťovat intenzivní bolest, trpěla ztrátou citlivosti ve vagíně a inkontinencí, měla značné potíže s chůzí a sezením a nemohla dále udržovat sexuální vztahy. Stěžovatelka byla následně informována, že při operaci došlo omylem k zasažení levého pudendálního nervu.

Stěžovatelka proto v roce 2000 podala správní žalobu proti příslušné nemocnici, o níž v roce 2013 rozhodl soud tak, že stěžovatelce částečně vyhověl. Podle soudu nebyla sporná operace provedena *lege artis* a poškození pudendálního nervu, ke kterému při ní došlo,

je příčinou jejich zdravotních potíží. Stěžovatelce přiznal náhradu majetkové škody ve výši 92 000 eur (z toho 16 000 eur za služby hospodyně) a náhradu nemajetkové újmy ve výši 80 000 eur.

O odvolání podaném stěžovatelkou i nemocnicí rozhodl nejvyšší správní soud v roce 2014 tak, že v meritu věci potvrdil prvostupňový rozsudek, nicméně významně snížil náhradu majetkové škody i nemajetkové újmy. Snížení náhrady majetkové škody za služby hospodyně z 16 000 na 6 000 eur odůvodnil tak, že částka byla nadměrná, „jelikož stěžovatelka se vzhledem k věku svých dětí již musela starat pouze o svého manžela“. Ve vztahu ke snížení náhrady nemajetkové újmy z 80 000 na 50 000 eur soud poznamenal, že „nelze opomenout skutečnost, že v čase operace bylo žalobkyni již 50 let a měla dvě děti, tudíž byla ve věku, kdy sex není tak důležitý jako v mládí, neboť jeho význam klesá s věkem“.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 VE SPOJENÍ S ČLÁNKEM 14 ÚMLUVY

Stěžovatelka namítala, že byla v rozporu s článkem 8 ve spojení s článkem 14 Úmluvy vystavena diskriminačnímu zacházení, když nejvyšší správní soud odůvodnil snížení nemajetkové újmy, která jí byla přiznána v souvislosti s následky nesprávně provedené gynekologické operace, jejím věkem a pohlavím.

a) Obecné zásady

Soud připomněl, že porušení článku 14 Úmluvy je možné vyslovit, když dojde k rozdílnému zacházení s osobami v analogické nebo srovnatelné situaci, přičemž toto rozdílné zacházení nelze objektivně a rozumně zdůvodnit, tedy pokud nesleduje legitimní cíl nebo přijatá opatření nejsou tomuto cíli přiměřená (*Biao proti Dánsku*, č. 38590/10, rozsudek velkého senátu ze dne 24. května 2016, § 90).

Článek 14 nezakazuje jakékoliv rozdíly v zacházení s jednotlivými osobami nebo jejich skupinami, nýbrž pouze rozdíly založené na identifikovatelných, objektivních nebo osobnostních charakteristikách nebo postavení, k nimž mimo jiné patří také pohlaví. Vedle několika výslovně uvedených diskriminačních důvodů zakazuje článek 14 diskriminaci rovněž na základě „jiného postavení“, do kterého je řazen i věk (*British Gurkha Welfare Society a ostatní proti Spojenému království*, č. 44818/11 rozsudek ze dne 15. září 2016, § 88).

Soud zopakoval, že pokrok v otázce genderové rovnosti je v dnešní době pro členské státy Rady Evropy zásadním cílem, a proto by stát musel předložit velmi závažné důvody, aby odůvodnil rozdílné zacházení na základě pohlaví (*Konstantin Markin proti Rusku*, č. 30078/06, rozsudek velkého senátu ze dne 22. března 2012, § 127). Dále připomněl, že odkaz na místní tradice, zvyklosti nebo převažující postoje ve společ-

nosti nelze považovat za dostatečné odůvodnění pro odlišné zacházení na základě pohlaví (*Ünal Tekeli proti Turecku*, č. 29865/96, rozsudek ze dne 16. listopadu 2004, § 63). Konečně také zdůraznil, že hlavním problémem stereotypizace je, že brání individualizovanému posouzení schopností a potřeb jednotlivce (*Alajos Kiss proti Maďarsku*, č. 38832/06, rozsudek ze dne 20. května 2010, § 42).

Závěrem Soud připomněl, že v otázkách rovného zacházení je poté, co stěžovatel prokáže rozdílné zacházení, důkazní břemeno na straně vlády, která musí prokázat, že odlišné zacházení bylo odůvodněné (*Biao proti Dánsku*, cit. výše, § 92).

b) Použití těchto zásad na projednávanou věc

Soud v první řadě uvedl, že pojem soukromého života ve smyslu článku 8 Úmluvy v sobě obsahuje i právo na osobní rozvoj a právo na sebeurčení, přičemž do osobní sféry chráněné tímto ustanovením Úmluvy spadá i genderová identifikace, sexuální orientace či sexualita (*E. B. proti Francii*, č. 43546/02, rozsudek ze dne 22. ledna 2008, § 43). Skutkové okolnosti projednávané věci proto spadají do rámce článku 8 Úmluvy, a článek 14 ve spojení s článkem 8 Úmluvy je tedy použitelný.

Soud dále vyzdvihl, že nejvyšší správní soud své rozhodnutí o snížení náhrady nemajetkové újmy založil na úvaze, že v čase operace bylo žalobkyni již 50 let a měla dvě děti, a byla tudíž ve věku, kdy význam sexuálního života již poklesl.

Připustil, že v některých případech je namístě, aby při rozhodování o výši nemajetkové újmy byl vnitrostátními soudy brán věk žalobce v úvahu, jak se to stalo v projednávané věci. Problémem tu však nejsou samy o sobě věk či pohlaví stěžovatelky, ale předpoklad soudu, že sexualita není pro padesátiletou ženu, která je matkou dvou dětí, tak důležitá jako pro mladší osoby.

Nejvyšší správní soud založil své rozhodnutí na tradičním vnímání ženské sexuality jako nerozlučně spjaté s reprodukcí a zcela pominul fyzický a psychologický význam sexuality pro seberealizaci žen jako lidských bytostí. Soud tak shledal, že nejvyšší správní soud nejenže rozhodoval předpojatým způsobem vůči určité skupině osob, ale vycházel ve svém rozsudku ze stereotypu, aniž by se pokusil ověřit jeho platnost v konkrétním případě stěžovatelky (*mutatis mutandis, Schuler-Zgraggen proti Švýcarsku*, č. 14518/89, rozsudek ze dne 24. června 1993, § 67).

Dále Soud poukázal na to, že výše citované úvahy o věku a sexualitě stěžovatelky nebyly pouhou nevhodnou volbou slov, ale patřily k nosným důvodům rozhodnutí soudu o snížení výše náhrady nemajetkové újmy. O stereotypizujícím přístupu soudu svědčí i odůvodnění rozhodnutí o snížení náhrady nákladů na asistenci hospodyně.

Stěžovatelčin případ je dle Soudu demonstrativním příkladem toho, že v portugalském soudnictví stále přetrvávají stereotypy a předsudky vůči ženám, což ve svých zprávách shodně konstatovaly rozličné orgány jako například Výbor pro odstranění všech forem diskriminace žen či Zvláštní zpravodaj Rady OSN pro lidská práva pro nezávislost soudců a právních zástupců. Tento závěr je podpořen také skutečností, že ve srovnatelných případech týkajících se mužů (věk 55 a 59 let) měly vnitrostátní soudy za prokázané, že neschopnost těchto mužů udržovat sexuální vztahy v důsledku zdravotních potíží, které byly způsobené nedbale provedenou operací prostaty, jim způsobila „silný duševní otřes“, resp. „obrovský otřes“. Na základě toho portugalské soudy přiznaly oběma mužům několikanásobně vyšší kompenzaci ve výši 224 459, resp. 100 000 eur. Z rozhodnutí v těchto věcech vyplývalo, že na rozdíl od případu stěžovatelky se soudy v těchto kauzách vůbec nezabývaly tím, zda již muži měli děti či jinými faktory. V jednom z nich byla pouhá skutečnost, že muž byl po operaci impotentní a trpěl inkontinencí, dostatečným základem pro rozhodnutí soudu o náhradě nemajetkové újmy.

Soud proto dospěl k závěru, že v projednávané věci došlo k porušení práva stěžovatelky na respektování soukromého života dle článku 8 Úmluvy ve spojení se zákazem diskriminace podle článku 14 Úmluvy.

III. Oddělená stanoviska

Souhlasné stanovisko k rozsudku připojila soudkyně Yudkivska, která upozornila na to, že dojít k závěru o diskriminaci v projednávané věci bylo možné již na základě genderové stereotypizace, ke které se vnitrostátní soud ve svém odůvodnění uchýlil. Nebylo tak nutné přistupovat k porovnání zacházení se stěžovatelkou a jinými osobami. V této souvislosti poukázala na vybraná rozhodnutí vnitrostátních soudů, dle nichž genderové stereotypy mohou být důkazem diskriminace na základě pohlaví i v případech, kdy chybí vhodný komparativní vzorek.

Souhlasné stanovisko k rozsudku připojila i soudkyně Motoc, která na základě analýzy předchozí judikatury dospěla k názoru, že Soud již v minulosti uznal, že stereotypy mohou být zneužity státem jako prostředek ospravedlnování diskriminace. Následně se zabývala vztahem mezi diskriminací a stereotypy, přičemž shledala, že stereotypy přispívají k diskriminaci skupiny, která je jejich předmětem, a je proto nezbytné je pojmenovat a následně s nimi bojovat.

Se závěry většiny nesouhlasili soudci Ravarani a Bošnjak, kteří shledali, že rozsudek nejvyššího správního soudu sice byl chybný, nelze jej však označit za diskriminující. Většina podle nich neaplikovala tříступňový test vyplývající z ustálené judikatury Soudu a nijak se s ním v odůvodnění nevypořádala. Neidentifikovala též skupiny osob, se kterými mělo být zachá-

zeno odlišně: nevyjádřila se k námitce stěžovatelky, že byla diskriminována z důvodu věku, a současně nenabídla přesvědčivou analýzu údajné diskriminace z důvodu pohlaví. Své závěry o diskriminaci stěžovatelky většina založila na naprosto nedostatečném vzorku tří judikátů, které se po skutkové stránce mohly zásadně odlišovat. Rozhodnutí většiny proto bylo podle disentujících soudců v rozporu s ustálenou judikaturou Soudu.

OBNOVA ŘÍZENÍ PO ROZSUDKU SOUDU

Rozsudek ze dne 11. července 2017 ve věci č. 19867/12 – *Moreira Ferreira proti Portugal-sku* (č. 2)

Velký senát Soudu rozhodl devíti hlasy proti osmi, že nejvyšší soud neporušil čl. 6 odst. 1 Úmluvy, když nevyhověl stěžovatelčině žádosti o obnovu trestního řízení po předchozím rozsudku Soudu v její věci.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatelka byla v roce 2005 obžalována pro podezření ze spáchání přečinu nebezpečného vyhrožování. V průběhu trestního řízení ze znaleckého posudku vyplynulo, že její rozumové a rozpoznávací schopnosti byly omezené. Znalecký posudek dospěl k závěru, že stěžovatelka sice byla trestně odpovědná, její stav však mohl odůvodňovat omezenou trestní odpovědnost. Stěžovatelčinu obhajobu založenou na omezené trestní odpovědnosti soud nicméně odmítl, shledal ji vinnou a uložil jí peněžité trest. Aniž byla stěžovatelka předvolána k veřejnému zasedání, odvolací soud potvrdil rozhodnutí o stěžovatelčině vině a uložený peněžité trest snížil.

Stěžovatelka následně podala stížnost k Soudu (č. 19808/08), který rozsudkem ze dne 5. července 2011 shledal, že v trestním řízení bylo porušeno její právo na veřejné projednání věci. Odvolací soud měl dle Soudu stěžovatelku vyslechnout, jelikož soud prvního stupně pominul bez bližšího vysvětlení vyžadovaného vnitrostátním právem otázku její trestní odpovědnosti vyplývající ze znaleckého posudku. Soud přiznal stěžovateli spravedlivé zadostiučinění ve výši 2 400 eur a připomněl, že byl-li obžalovaný odsouzen v řízení, jež provázelo porušení požadavků vyplývajících z článku 6 Úmluvy, je obnova řízení, je-li o ni zažádáno, v zásadě vhodným způsobem nápravy tohoto porušení.

Stěžovatelka požádala o obnovu trestního řízení, kterou ve svém vyjádření podpořilo i státní zastupitelství s tím, že panují vážné pochybnosti o stěžovatelčině odsouzení a výši trestu. V březnu 2012 však nejvyšší soud žádosti nevyhověl, jelikož nepovažoval rozsudek odvolacího soudu za neslučitelný s rozsudkem Soudu.

Absence výsledku stěžovatelky sice představovala procesní nedostatek, ten ale dle nejvyššího soudu nepodléhal přezkumu, neboť se jednalo o otázku vedení řízení a nepanovaly pochybnosti o platnosti odsouzení. Nejvyšší soud zdůraznil, že stěžovatelce již byla poskytnuta náhrada nemajetkové újmy, která však měla odškodnit pouze vadu vedení řízení, nikoli nespravedlivost odsouzení, k níž se Soud blíže nevyjadřoval.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Stěžovatelka namítala, že jí byla odepřena spravedlnost, jelikož vnitrostátní soud nesprávně vyložil a uplatnil příslušná ustanovení trestního řádu a závěry rozsudku Soudu v její věci z roku 2011. V rozporu s článkem 6 Úmluvy tak byla připravena o právo na přezkum svého odsouzení.

A. K POUŽITELNOSTI ČLÁNKU 6 ÚMLUVY

Soud se nejdříve zabýval otázkou, zda článek 46 Úmluvy brání přezkumu stížnosti a zda je předložená stížnost slučitelná *ratione materiae* s článkem 6 Úmluvy. S odkazem na svou předchozí judikaturu [*Bochan proti Ukrajině* (č. 2), č. 22251/08, č. 22251/08, rozsudek velkého senátu ze dne 5. února 2015; *Egmez proti Kypru*, č. 12214/07, rozhodnutí ze dne 18. září 2012; *Öcalan proti Turecku*, č. 46221/99, rozsudek velkého senátu ze dne 12. května 2005) shrnul, že pravomoci Výboru ministrů Rady Evropy při dohledu nad výkonem rozsudků nevylučují, aby se Soud zabýval přezkumem nových otázek vyplývajících z opatření přijatých vnitrostátními orgány ve snaze napravit porušení konstatované Soudem. Poněvadž se nejvyšší soud zabýval novou otázkou, konkrétně posouzením platnosti stěžovatelčina odsouzení ve světle porušení jejího práva na spravedlivý proces, probíhající dohled nad výkonem dřívějšího rozsudku Soudu ze strany Výboru ministrů nebrání Soudu v přezkumu stížnosti.

Dále Soud podotkl, že Úmluva nezaručuje právo na obnovu pravomocně skončené věci a že článek 6 Úmluvy nedopadá na mimořádné opravné prostředky vedoucí k obnově řízení. V projednávané věci musel nejvyšší soud podle trestního řádu přezkoumat dopad nepřítomnosti stěžovatelky při jednání odvolacího soudu na celkový výsledek řízení. Nejvyšší soud připustil, že její nepřítomnost mohla zasáhnout do jejího práva na obhajobu, ale vysvětlil, že tato vada byla dostatečně napravena, když Soud přiznal stěžovatelce spravedlivé zadostiučinění v penězích, přičemž na platnost stěžovatelčina odsouzení rozsudek Soudu z roku 2011 nevrhá žádnou vážnou pochybnost. Přezkum nejvyššího soudu tedy navázal na původní řízení a nejvyšší soud znovu posuzoval oprávněnost trestního obvinění stěžovatelky. Na řízení před nejvyšším soudem se proto článek 6 Úmluvy vztahoval.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ÚMLUVY

Při posouzení odůvodněnosti stížnosti Soud připomněl svou judikaturu k právu na odůvodnění soudního rozhodnutí, dle níž nemůže vystupovat jako soud čtvrté instance. Pouze vnitrostátní rozhodnutí, jež postrádají jakékoli odůvodnění nebo je odůvodnění zjevně fakticky či právně vadné, mohou být hodnocena jako svévolná do té míry, že zpochybňují spravedlivost celého řízení [*Bochan proti Ukrajině* (č. 2), cit. výše, § 61]. Požadovaný rozsah odůvodnění též závisí na typu rozhodnutí a okolnostech věci (*García Ruiz proti Španělsku*, č. 30544/96, rozsudek velkého senátu ze dne 21. ledna 1999, § 26). Článek 6 Úmluvy nevyžaduje podrobnou odpověď ze strany soudu na každou námitku účastníka řízení, je však nezbytné, aby soud poskytl konkrétní a výslovnou odpověď na argumenty, které jsou rozhodující pro výsledek řízení (*Ruiz Torija proti Španělsku*, č. 18390/91, rozsudek ze dne 9. prosince 1994, § 29–30).

V projednávané věci nejvyšší soud shledal, že procesní pochybení, které konstatoval Soud v rozsudku z roku 2011, mohlo mít vliv na stěžovatelčin trest, avšak nebylo natolik závažné, aby její odsouzení mohlo být považováno za neslučitelné s rozsudkem Soudu. Důvody, které nejvyšší soud uvedl, dle Soudu reagovaly na stěžovatelčiny hlavní argumenty. Výklad příslušných předpisů omezujících obnovu řízení podle stanovených kritérií, ke kterému nejvyšší soud dospěl, nebyl dle Soudu svévolný. Byl navíc podpořený ustálenou rozhodovací činností Soudu, dle níž Úmluva nezaručuje právo na obnovu řízení, a neexistencí shody mezi evropskými státy v otázce obnovy řízení. Závěr o porušení článku 6 Úmluvy navíc obvykle nevytváří trvající situaci, z níž by státu vyplýval trvající procesní závazek (*a contrario*, *Jeronovičs proti Lotyšsku*, č. 44898/10, rozsudek velkého senátu ze dne 5. července 2016, § 118).

Rozsudek Soudu z roku 2011 nadto zmiňoval pouze to, že obnova řízení může být v zásadě vhodným způsobem nápravy porušení. Nebyla tedy považována za nezbytný nebo výlučný způsob řešení. Z formulace rozsudku z roku 2011 nevyplývá, že by Soud dával vnitrostátním orgánům závazné pokyny, jak postupovat při jeho výkonu, naopak jim v tomto ohledu ponechával široký prostor pro uvážení.

Soud nepovažoval za nezbytné vyslovit se k tomu, zda výklad rozsudku Soudu z roku 2011, tedy že „Soud hned zpočátku vyloučil možnost, že by jeho rozsudek mohl jakkoli vážně zpochybnit stěžovatelčino odsouzení“, který podal nejvyšší soud, byl správný. Soudu stačilo, že tento výklad nebyl svévolný a že rozsudek Soudu nepřekrcoval. Dle Soudu tedy postup nejvyššího soudu nelze v jeho celku označit za zjevnou skutkovou či právní nesprávnost, jež by vedla k odepření spravedlnosti.

Ve světle zásady subsidiarity a formulace rozsudku Soudu z roku 2011 proto podle Soudu nelze označit rozhodnutí nejvyššího soudu za svévolné. Rozhodnutí obsahuje dostatečné důvody a nevybočuje z prostoru pro uvážení, které Úmluva v této oblasti státům ponechává. K porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy proto nedošlo.

C. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 46 ÚMLUVY

Jako nepřijatelnou pro neslučitelnost *ratione materiae* s čl. 6 odst. 1 Úmluvy Soud odmítl námitku vznesenou na poli článku 46 Úmluvy, že vláda nenapravila porušení konstatované rozsudkem Soudu z roku 2011. S výjimkou řízení podle čl. 46 odst. 4 a 5 Úmluvy nemá Soud pravomoc výkon rozsudků přezkoumávat.

III. Oddělená stanoviska

Podle soudců Raimondiho, De Gaetana, Mahoneyho a Kjølbra a soudkyně Nußberger, Keller a O'Leary bránila věcnému projednání pravomoc Výboru ministrů dohlížet na výkon rozsudků Soudu. Protože ve věci stěžovatelky nebyl dohled uzavřen ani v době vydání rozsudku, neměl se velký senát stížností vůbec zabývat. Navíc žádná nová informace, která by tento postup mohla odůvodňovat, nebyla na vnitrostátní úrovni řešena. Projednání stála v cestě rovněž neslučitelnost stížnosti *ratione materiae* s čl. 6 odst. 1 Úmluvy, neboť rozhodování nejvyššího soudu o obnově řízení nelze připodobnit k rozhodování o oprávněnosti trestního obvinění dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Záruky spravedlivého procesu by bylo možné vztáhnout na nové, obnovené trestní řízení u nižších instancí, ne však na mimořádný opravný prostředek před nejvyšším soudem.

V nesouhlasném stanovisku soudce Pinta de Albuquerque, k němuž se připojila soudkyně Karakaş, soudci Sajó, Vehabović a Kūris a soudkyně Lazarova Trajkovska a Tsotsoria, uvítal evolutivní přístup většiny k použitelnosti čl. 6 odst. 1 Úmluvy na řízení o obnově řízení. Kritizoval však volnost ponechanou nejvyššímu soudu při výkladu rozsudku Soudu a skutečnost, že se Soud necítí kompetentní k tomu, aby státům navrhl přijetí konkrétních individuálních opatření, ani k přezkumu potenciálně neodpovídajícího výkladu vlastního rozsudku na vnitrostátní úrovni.

Soudci Kūris, Sajó a Vehabović a soudkyně Tsotsoria navázali na předchozí nesouhlasné stanovisko a poukázali na logickou nedůslednost většiny. Původní rozsudek Soudu káral portugalskou justici za absenci výsledku stěžovatelky. Toho se jí ani posléze nedostalo, proto se celé řízení mělo opakovat. Přesto nyní Soud dospěl k závěru o neporušení Úmluvy. Státům je tak nabízena až příliš široká diskrece při výkladu rozsudků Soudu.

V závěrečném nesouhlasném stanovisku soudce Bošnjak zopakoval, že výsledek stěžovatelky mohl mít zásadní dopad na trestní řízení a jedinou možností, jak

napravit porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy, byla obnova řízení.

ODŠKODNĚNÍ NEPŘIMĚŘENÉ DÉLKY ŘÍZENÍ

Rozsudek ze dne 14. září 2017 ve věci č. 17739/09 – *Bozza proti Itálii*

Senát první sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že konečným rozhodnutím v řízení týkajícím se pohledávky stěžovatelky vůči státu je pro účely článku 6 Úmluvy rozsudek vydaný ve vykonávacím řízení, a nikoli rozsudek ve věci samé, a že délka takto vymezeného řízení byla v rozporu s čl. 6 odst. 1 Úmluvy nepřiměřená.

I. Skutkové okolnosti

Od roku 1990 pobírala matka stěžovatelky invalidní důchod. V roce 1994 podala žalobu, kterou se domáhala valorizace důchodu a úroků z nedoplatků na důchodu. V roce 1998 matka stěžovatelky zemřela a do řízení z titulu právního nástupnictví vstoupila stěžovatelka. V roce 2002 soud žalobě vyhověl a stěžovatelce přiznal částku 12 240 eur. Rozsudek nabyl právní moci v lednu 2004.

Jelikož stěžovatelce přiznaná částka nebyla uhrazena, podala stěžovatelka v červnu 2004 proti správě sociálního zabezpečení návrh na výkon rozhodnutí, v němž se domáhala soudem přiznané částky zvýšené o úroky z prodlení a valorizaci v celkové výši 30 364 eur. V lednu 2005 soud stěžovatelce vyhověl v plném rozsahu.

V květnu 2005 podala stěžovatelka žalobu na náhradu nemajetkové újmy způsobené nepřiměřenou délkou výše uvedeného řízení s tím, že konečným rozhodnutím ve věci bylo rozhodnutí soudu vydané ve vykonávacím řízení v lednu 2005, a proto je šestiměsíční lhůta pro podání žaloby zachována. V květnu 2006 soud její žalobu odmítl, když dospěl k závěru, že nárok stěžovatelky je promlčen, jelikož konečným rozhodnutím ve věci byl rozsudek soudu ve věci samé z června 2004. V září 2008 rozsudek soudu prvního stupně potvrdil nejvyšší soud.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 Odst. 1 ÚMLUVY

Stěžovatelka namítala, že délka řízení o úhradě valorizace a úroků z nedoplatků na důchodu byla nepřiměřeně dlouhá. Dle jejího názoru bylo rozhodnutí vnitrostátních soudů, které odmítly její žalobu na odškodnění, v rozporu s judikaturou Soudu, dle níž je řízení o výkonu rozhodnutí nedílnou součástí řízení pro účely článku 6 Úmluvy.

Soud připomněl, že jde-li o rozsudek proti státu, není v zásadě povinností jednotlivce, v jehož prospěch byl rozsudek vydán, zahájit další řízení o výkonu rozsudku (*Metaxas proti Řecku*, č. 8415/02, rozsudek ze dne 27. května 2004, § 19). Postačí, pokud v řádné formě rozsudek předloží příslušnému povinnému státnímu orgánu (*Akachev proti Rusku*, č. 30616/05, rozsudek ze dne 12. června 2008, § 21) či vykoná jiné formální procesní úkony (*Chvedov proti Rusku*, č. 69306/01, rozsudek ze dne 20. října 2005, § 29–37). Příslušný státní orgán má nicméně povinnost jednat z vlastní iniciativy a ve stanovených lhůtách (*Koukalo proti Rusku*, č. 63995/00, rozsudek ze dne 3. listopadu 2005, § 49).

V projednávané věci dle Soudu stěžovatelka nebyla povinna poté, co byl vydán rozsudek ve věci samé, zahajovat vykonávací řízení. Jelikož však rozsudek nebyl ze strany státu vykonán dobrovolně, podala návrh na výkon rozhodnutí, kterému soud vyhověl v plném rozsahu. Právo, jehož se stěžovatelka domáhala, tedy bylo účinně realizováno až tímto soudním rozhodnutím, proto je konečným rozhodnutím v řízení pro účely článku 6 Úmluvy toto rozhodnutí [*Burdov proti Rusku* (č. 2), č. 33509/04, rozsudek ze dne 15. ledna 2009, § 72].

Předmětné řízení tedy trvalo od října 1994 do ledna 2005. Soud konstatoval, že po srovnání s obdobnými případy, které v minulosti posuzoval, a dle kritérií vyplývajících z ustálené judikatury (*Cocchiarella proti Itálii*, č. 64886/01, rozsudek velkého senátu ze dne 29. března 2006) je s ohledem na okolnosti projednávané věci nutno tuto délku hodnotit jako nepřiměřenou. Došlo proto k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

III. Oddělené stanovisko

Soudce Wojtyczek v souhlasném stanovisku upozornil na to, že argument srovnáním s jinými případy by měl být ve věcech délek řízení používán s největší opatrností, jelikož je velmi vzácné, aby soudní řízení byla, co se týká míry složitosti, zjišťování skutkového stavu, jednání stran a průběhu jednotlivých fází, skutečně obdobná.

PŘÍSTUP K INFORMACÍM

Rozhodnutí ze dne 29. srpna 2017 ve věci č. 16393/14 – *Sioutis proti Řecku*

Senát první sekce Soudu jednomyslně prohlásil stížnost, v níž stěžovatel namítal, že odmítnutím jeho žádosti o kopii rozsudku vydaného v řízení na ochranu osobnosti týkající se urážky poslance známým podnikatelem došlo k porušení jeho svobody přijímat informace dle článku 10 Úmluvy, za nepřijatelnou pro neslučitelnost *ratione materiae* s ustanoveními Úmluvy.

I. Skutkové okolnosti

V srpnu 2013 si stěžovatel na zpravodajském webovém portálu přečetl článek, který se týkal výsledku občanskoprávního řízení na ochranu osobnosti ve věci urážky poslance známým podnikatelem. Článek obsahoval prohlášení poslance, že na základě vydaného rozsudku občanskoprávního soudu je mu podnikatel povinen uhradit částku 150 000 eur. V září 2013 podal stěžovatel žádost k příslušnému soudu o zaslání kopie jeho rozhodnutí v předmětné věci s odkazem na uvedený článek. Soud žádosti nevyhověl s tím, že na dané věci stěžovatel nemá legitimní zájem. Stěžovatel svou žádost několikrát zopakoval i s odkazy na Úmluvu, judikaturu Soudu a Soudního dvora Evropské unie, avšak vždy bezúspěšně.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 10 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že mu vnitrostátní soudy v rozporu s článkem 10 Úmluvy odepřely přístup k informacím obecného zájmu.

Soud se zabýval otázkou použitelnosti článku 10 Úmluvy na projednávanou věc. Připomněl, že z článku 10 nevyplývá právo jednotlivce na přístup k informacím orgánů veřejné moci ani povinnost státu takové informace jednotlivci poskytovat. Toto právo nebo povinnost může nicméně vyvstat, (i) byla-li povinnost zpřístupnění informací stanovena v konečném vnitrostátním rozhodnutí nebo (ii) je-li poskytnutí informace klíčové pro výkon práva jednotlivce na svobodu projevu, především svobodu přijímat a rozšiřovat informace, a odmítnutí ji poskytnout znamená zásah do tohoto práva (*Magyar Helsinki Bizottság proti Maďarsku*, č. 18030/11, rozsudek velkého senátu ze dne 8. listopadu 2016, § 156).

Soud konstatoval, že projednávaná věc zjevně nespadala pod první okruh případů. Při ověření, zda náležela do druhého okruhu, se Soud se opřel o zásady stanovené ve věci *Magyar Helsinki Bizottság proti Maďarsku* (rozsudek cit. výše), podle nichž je ve světle okolností případu třeba zkoumat (a) účel žádosti o informace, (b) povahu vyžadované informace, (c) postavení stěžovatele, a (d) zda informace byla přichystaná a dostupná.

a) Účel žádosti o informace

Soud připomněl, že klíčové je zjištění, zda získání informace bylo relevantním přípravným krokem v novinářských či jiných aktivitách vytvářejících fórum pro veřejnou diskusi. Musí být též ověřeno, že vyžadovaná informace byla pro uplatnění svobody projevu nezbytná (*Roşianu proti Rumunsku*, č. 27329/06, rozsudek ze dne 24. června 2014, § 63; *Magyar Helsinki Bizottság proti Maďarsku*, cit. výše, § 158–159).

Z okolností projednávané věci dle Soudu vyplývá, že rozhodnutí, jehož kopie se stěžovatel domáhal, bylo vydáno v návaznosti na veřejné jednání, bylo veřejně vyhlášeno a bylo pro veřejnost dostupné v kanceláři příslušného soudu. Žádost stěžovatele se přitom netýkala samotného přístupu k textu rozhodnutí, ale zaslání jeho kopie; přístup k textu rozhodnutí mu zneemožněn nebyl. Stěžovatel neprokázal žádný osobní zájem na předmětném vnitrostátním řízení a svou žádost podepřel toliko obecným zájmem být informován s argumentací, že veškerá rozhodnutí mají být přístupná veřejnosti, což má podporovat legitimní cíle transparentnosti, odpovědnosti a dobré správy. Nevedl žádný konkrétní důvod, proč byla kopie rozhodnutí nezbytná pro uplatnění jeho svobody přijímat a rozšiřovat informace. Za těchto okolností podle Soudu není důvodu, proč by stěžovatel nemohl využít možnosti přečíst si rozsudek v kanceláři soudu a tím uplatnit své právo na svobodu přijímat a rozšiřovat informace.

b) *Povaha vyžadované informace*

Soud připomněl, že informace, data nebo dokumenty, k nimž je požadován přístup, se musí dotýkat veřejného zájmu, aby se potřeba jejich zveřejnění mohla opírat o Úmluvu. Veřejný zájem je spojen se záležitostmi, které mohou legitimně vzbudit zájem veřejnosti a týkají se mimo jiné důležitých společenských otázek, kontroverzí nebo problémů, o nichž by měla být veřejnost informována. Veřejný zájem nicméně nemůže být omezen na hlad veřejnosti po informacích o soukromí druhých nebo dokonce na senzacechtivost či voyeurství (*Magyar Helsinki Bizottság proti Maďarsku*, cit. výše, § 161–162).

Předmětné rozhodnutí se týkalo sporného řízení mezi dvěma soukromými osobami. Ačkoli byly obě strany sporu veřejně známy, podstata vyžadovaných informací dle Soudu nenaplňovala test veřejného zájmu, aby bylo třeba jejich zveřejnění (*a contrario, Österreichische Vereinigung zur Erhaltung, Stärkung und Schaffung proti Rakousku*, č. 39534/07, rozsudek ze dne 28. července 2013, § 35–36).

c) *Postavení stěžovatele*

Soud dále zkoumal, zda stěžovatel žádostí o přístup k daným informacím sledoval cíl informovat veřejnost jako tzv. „hlídací pes“. Oproti předchozím případům, v nichž byl článek 10 dle Soudu použitelný, však stěžovatel v projednávané věci nezmínil žádnou konkrétní úlohu, kterou by mohl pro potřeby přístupu společnosti ke zprávám a usnadnění šíření informací zastávat. Nebylo tedy možné shledat, že účelem jeho žádosti byl základ pro informovanou veřejnou diskusi (*a contrario, Társaság a Szabadságjogokért proti Maďarsku*, č. 37374/05, rozsudek ze dne 14. dubna 2009; *Magyar Helsinki Bizottság proti Maďarsku*, cit. výše; a *Roşiiianu proti Rumunsku*, cit. výše; v těchto případech byly po-

dány žádosti o informace sdružením, nevládní organizací a novinářem).

d) *Dostupnost informace*

S ohledem na zjištění ohledně prvních tří podmínek již dle Soudu nebylo nezbytné zabývat se poslední podmínkou, tj. zda informace byla přichystaná a dostupná.

e) *Závěr*

Soud učinil závěr, že ve světle okolností projednávané věci nebylo obdržení kopie předmětného soudního rozhodnutí stěžejní k uplatnění stěžovatelovy svobody projevu. Článek 10 Úmluvy proto stěžovateli nezaručoval právo získat kopii soudního rozhodnutí a jeho stížnost bylo namíště odmítnout pro neslučitelnost *ratione materiae* s ustanoveními Úmluvy.

RODINNÉ PRÁVO

Rozsudek ze dne 7. září 2017 ve věci č. 43701/14 – M. L. proti Norsku

Senát páté sekce Soudu jednomyslně shledal, že rozhodnutím o umístění dítěte stěžovatelky do pěstounské péče jiných osob než rodinných příslušníků, kteří měli v péči starší dítě stěžovatelky, nedošlo k porušení jejího práva na respektování rodinného života ve smyslu článku 8 Úmluvy.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatelka je matkou dvou synů, nevlastních bratrů. Starší syn narozený v roce 2008 byl v roce 2010 umístěn do péče babičky z matčiny strany a nevlastního otce stěžovatelky. U mladšího syna, narozeného v únoru 2012, byla diagnostikována hyperkinetická porucha a byl psychiatricky léčen. Stěžovatelka se o dítě neuměla postarat a v červnu 2012 bylo rozhodnuto o jeho okamžitém svěřením do pěstounské péče. Orgán péče navrhol, aby byl mladší syn umístěn do trvalé pěstounské péče a stěžovatelce byl umožněn asistovaný styk. Uvedl, že babička z matčiny strany a nevlastní otec stěžovatelky jsou sice pěstouny staršího syna stěžovatelky, nicméně objevily se problémy v jejich spolupráci s úřady a babička mladšího syna navíc po jeho umístění do dočasné pěstounské péče nenavštěvovala. Současně byli s nevlastním otcem stěžovatelky relativně staří na to, aby byli pěstouny tak malého dítěte. Za těchto okolností nebylo dle orgánu péče o dítě v zájmu mladšího syna jeho umístění do péče příbuzných.

V říjnu 2012 komise rozhodla o umístění mladšího syna stěžovatelky do pěstounské péče mimo rodinu s tím, že to je v jeho nejlepším zájmu, jelikož zápory umístění do rodiny převažovaly nad jeho výhodami. V lednu 2013 byl mladší syn umístěn do péče jiných pěstounů mimo rodinu. V červnu 2013 proběhlo řízení

před soudem, který konal třídní jednání, vyslechl stěžovatelku a dalších 14 svědků. V rozsudku z července 2013 soud v plném rozsahu potvrdil rozhodnutí komise. Soud uvedl, že příbuzní byli vhodnými pěstouny staršího dítěte, mladší dítě by bylo umístěno do rodinného prostředí a vyrůstalo by společně se sourozencem. Vzal však v úvahu vyšší věk příbuzných, jejich špatnou spolupráci s orgány péče o dítě a skutečnost, že stěžovatelka měla ke svým synům odlišný přístup, což by mohlo být problematické, pokud by vyrůstali společně. Konečně matka by dítě u babičky často navštěvovala, čímž by se zkomplikovalo vytvoření vazby dítěte na babičku.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatelka namítala, že umístěním mladšího dítěte do péče pěstounů mimo rodinu za situace, kdy její babička a nevlastní otec měli o pěstounství dítěte zájem a navíc měli v péči její starší dítě, došlo k porušení jejího práva na respektování rodinného života ve smyslu článku 8 Úmluvy. Dále tvrdila, že vnitrostátní orgány nedostatečně prošetřily, zda příbuzní byli vhodnými pěstouny mladšího dítěte.

Ohledně zákonnosti zásahu Soud shledal, že vnitrostátní orgány uvažovaly o možnosti umístit dítě do péče nejbližších příbuzných a splnily tak podmínky nařízení o pěstounské péči, které stanovilo povinnost vzít v každém jednotlivém případě v potaz možnost umístit dítě do péče rodinných příslušníků.

Pokud jde o procesní stránku věci, stěžovatelka se řízení o umístění dítěte do pěstounské péče účastnila, soud zasedal po tři dny v senátu složeném ze soudce, psychologa a laika. Stěžovatelka byla právně zastoupena, vypovídala jako svědek a měla možnost předstírat své argumenty. Vyslechnuti byli rovněž zástupci orgánu péče o dítě a dalších 14 svědků. Byl jmenován psycholog, který vypracoval znalecký posudek a vypovídal u soudu.

Soud uvedl, že otázka důkladného přezkumu případu a vyvážené a rozumné posouzení zájmů všech zúčastněných osob je spojena s věcnou otázkou, zda vnitrostátní orgány relevantně a dostatečně odůvodnily rozhodnutí neumístit dítě do péče příbuzných. Soud poznamenal, že by bylo pro oba chlapce přínosné, kdyby vyrůstali v jedné, nadto biologické rodině. Současné bylo zdokumentováno, že příbuzní by byli dobrými pěstouny mladšího chlapce. Nad uvedenými přínosy nicméně převážily obavy, které předestřela komise, s nimiž se ztotožnil vnitrostátní soud a jimž přisvědčil i Soud.

V prvé řadě vnitrostátní orgány poukázaly na zranitelnost mladšího dítěte, jeho problémy s pozorností a ADHD syndrom, který byl diagnostikován u obou dětí. Dále zohlednily skutečnost, že se objevily problémy

ze strany babičky při spolupráci s orgány péče o dítě a zdravotnickým personálem, byť nebyly nijak závažného charakteru. Komise babičce rovněž vytýkala, že dítě po jeho umístění do dočasné pěstounské péče ne navštívila. Příbuzní stěžovatelky byli navíc relativně starší (50 a 57 let), aby byli pěstouny tak malého dítěte, jehož umístění do pěstounské péče bylo dlouhodobého charakteru. Ačkoli jejich věk nebyl rozhodující, byl jedním z relevantních okolností celkového posouzení. Stejně tak bylo zohledněno, že příbuzní stěžovatelky již měli v pěstounské péči staršího, v té době čtyřletého, bratra dítěte, a proto by museli vynaložit hodně energie na další pěstounství, čímž by mohlo dojít k negativnímu ovlivnění pěstounství staršího chlapce. Vnitrostátní soud též přihlédl ke zjištění psychologa, že stěžovatelka měla na své syny rozdílnou citovou vazbu. Velmi záhy se vzdala mateřství u staršího syna, ale předpokládalo se, že bude chtít zůstat v maximálním možném kontaktu s mladším synem, což by bylo pro oba chlapce v případě, že by vyrůstali v jedné pěstounské rodině, problematické. Pokud by byl mladší chlapec umístěn do širší rodiny, matka by měla příležitost s ním rozvíjet vztah, což by bylo rušivé s ohledem na potřebu, aby si dítě u pěstounů zvyklo. Vnitrostátní soud proto shledal, že chlapci mají odlišné potřeby. Mladší chlapec navíc zažil již dva rozbité vztahy – s matkou a dočasnou pěstovankou. Následně si musel zvykat na novou pěstovanku, v jejíž péči se dobře vyvíjel a byl šťastný. Změna umístění by tak s sebou nesla riziko „vztahové újmy“, tedy závažného oslabení schopnosti navazovat v budoucnu mezilidské vztahy.

Soud dospěl k závěru, že s ohledem na podrobné odůvodnění rozhodnutí vnitrostátního soudu je přesvědčen, že byla provedena důkladná analýza rodinné situace a všech dalších relevantních faktorů. Vnitrostátní orgány provedly vyvážené a rozumné posouzení všech zájmů, aby našly nejlepší řešení pro mladšího chlapce. Jejich rozhodnutí umístit chlapce do pěstounské péče mimo rodinu bylo v nejlepší zájmu dítěte, nepřekročilo prostor pro uvážení ponechaný státu a opíralo se o relevantní a dostatečné důvody. K porušení článku 8 Úmluvy proto nedošlo.

SLEDOVÁNÍ KOMUNIKACE NA PRACOVIŠTI

Rozsudek ze dne 5. září 2017 ve věci č. 61496/08 – *Bărbulescu proti Rumunsku*

Velký senát Soudu rozhodl jedenácti hlasy proti šesti, že v případě stěžovatele, který byl propuštěn z pracovního poměru poté, co zaměstnavatel na základě monitorování jeho aktivit zjistil, že užíval pracovní počítač pro účely soukromé komunikace, mu

vnitrostátní orgány neposkytly adekvátní ochranu jeho práva na respektování soukromého života a korespondence chráněného článkem 8 Úmluvy.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatel byl propuštěn ze zaměstnání z důvodu užívání firemního počítače pro osobní komunikaci, a to přes předchozí zákaz ze strany zaměstnavatele. V rámci svého zaměstnání si stěžovatel na pokyn zaměstnavatele zřídil účet u služby pro okamžité zasílání zpráv, který měl využívat pro komunikaci se zákazníky. Zaměstnavatel své zaměstnance informoval o zákazu jeho užívání pro soukromé účely, již však nikoliv o tom, že je jejich komunikace monitorována. Stěžovatel se v návaznosti na nařčení zaměstnavatele z porušení uvedených pravidel bránil, že jím odesílané zprávy měly pracovní charakter. Následně byl ovšem konfrontován s výpisem jejich obsahu, který zahrnoval mimo jiné zprávy soukromého charakteru. Na podkladě porušení firemních pravidel byl propuštěn a neuspěl ani v řízení o žalobě na neplatnost rozvázání pracovního poměru před vnitrostátními soudy.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Senát čtvrté sekce Soudu dospěl v rozsudku ze dne 12. ledna 2016 šesti hlasy proti jednomu k závěru o neporušení práva stěžovatele na respektování soukromého života chráněného článkem 8 Úmluvy. Věc byla na základě žádosti stěžovatele předložena velkému senátu Soudu.

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatel před Soudem namítal, že ukončením jeho pracovního poměru ze strany zaměstnavatele a zamítnutím jeho žaloby na neplatnost rozvázání pracovního poměru vnitrostátními soudy došlo k porušení jeho práva na respektování soukromého života a korespondence podle článku 8 Úmluvy.

a) Použitelnost článku 8 Úmluvy

Velký senát Soudu na úvod odkázal na svoji předchozí judikaturu a uvedl, že pojem „soukromý život“ zahrnuje také aktivity související s pracovní činností (*Fernández Martínez proti Španělsku*, č. 56030/07, rozsudek velkého senátu ze dne 12. června 2014, § 110) či činnostmi odehrávající se ve veřejné sféře [*Von Hannover proti Německu* (č. 2), č. 40660/08 a 60641/08, rozsudek velkého senátu ze dne 7. února 2012, § 95]. Omezení profesního života mohou spadat do působnosti článku 8 Úmluvy, pakliže mají dopad na způsob, kterým jednotlivec konstruuje svou společenskou identitu skrze navazování vztahů s ostatními; většina lidí má ostatně značnou, ne-li největší možnost rozvíjet vztahy s okolním světem během pracovního života (*Niemietz proti Německu*, č. 13710/88, rozsudek ze dne 16. prosince 1992, § 29).

K pojmu „korespondence“ Soud připomněl, že článek 8 Úmluvy na rozdíl od „soukromého života“ tento pojem nezuzuje přídatným jménem „soukromý“, a proto se poskytovaná ochrana vztahuje i na telefonní hovory či emaily uskutečňované ze zaměstnání (*Copland proti Spojenému království*, č. 62617/00, rozsudek ze dne 3. dubna 2007, § 41).

Důležitým, avšak nikoli rozhodujícím faktorem je konečně posouzení, zda mohla dotčená osoba v dané situaci rozumně předpokládat, že její soukromí bude respektováno (*Köpke proti Německu*, č. 420/07, rozhodnutí ze dne 5. října 2010).

Soud následně konstatoval, že v projednávané věci se jednalo o užívání nástroje pro okamžité zasílání zpráv, který je jedním ze způsobů umožňujících vést soukromý život, a zasílání a přijímání zpráv proto spadá pod pojem „korespondence“, i pokud dochází k odesílání zpráv z počítače zaměstnavatele. Stěžovatel byl informován, že firemní nástroje nesmí používat pro soukromé účely, ne však o tom, že jeho vzkazy, a to včetně jejich obsahu, mohou být monitorovány. Je tedy sporné, zda stěžovatel mohl rozumně předpokládat, že jeho soukromí bude respektováno. V každém případě však dle Soudu vnitřní firemní pravidla nemohou zcela vyloučit soukromý společenský život na pracovišti. Soud proto učinil závěr, že článek 8 Úmluvy je na projednávanou věc použitelný.

b) Soulad s článkem 8 Úmluvy

Ve vztahu k odůvodněnosti stížnosti Soud konstatoval, že je namístě se věcí zabývat pod úhlem pozitivních závazků státu, tedy zda vnitrostátní soudy stěžovateli poskytly účinnou ochranu jeho práva na respektování soukromého života a korespondence před zásahem ze strany soukromého zaměstnavatele.

Podle Soudu pracovní právo ponechává zaměstnavatelům a zaměstnancům značný prostor pro úpravu svých vzájemných vztahů. V otázce právní úpravy ochrany soukromého života a korespondence na pracovišti nepanuje mezi evropskými státy shoda a jen málo z nich přistoupilo k přijetí explicitní úpravy. Státy proto dle Soudu požívají širokého prostoru pro uvážení, zda stanovit podmínky, za nichž zaměstnavatel může monitorovat soukromou komunikaci svých zaměstnanců na pracovišti. Státy nicméně musí zajistit, aby monitorovací aktivity ze strany zaměstnavatelů podléhaly odpovídajícím a dostatečným zárukám proti zneužití (*mutatis mutandis*, *Roman Zakharov proti Rusku*, č. 47143/06, rozsudek velkého senátu ze dne 4. prosince 2015, § 232–234).

Vnitrostátní soudy proto v obdobných případech musí zkoumat: (i) zda byl zaměstnanec o možnosti monitorování a jeho samotném výkonu předem informován; (ii) jaký byl rozsah monitorování a stupeň zásahu do soukromí zaměstnance, kdy je zásadní rozdíl mezi sledováním toku komunikace a jejího obsahu; (iii) zda

měl zaměstnavatel legitimní důvody ospravedlňující monitorování probíhající komunikace a následné nahlédnutí do ní; (iv) zda zaměstnavatel mohl uplatnit méně invazivní zásah do soukromí než přímé nahlédnutí do komunikace zaměstnance; (v) jaké byly výsledné dopady monitorování na zaměstnance; a (vi) zda měl zaměstnanec k dispozici adekvátní záruky, zejména zda zaměstnavatel mohl sledovat obsah komunikace jen po výslovném předchozím upozornění zaměstnance.

Ve vztahu k projednávané věci Soud shledal, že se vnitrostátní soudy, ač správně identifikovaly ve věci soupeřící zájmy, řadou shora uvedených kritérií nezabývaly dostatečně. V prvé řadě neurčily, zda byl stěžovatel předem informován o tom, že zaměstnavatel může jeho komunikaci monitorovat, a o rozsahu a charakteru monitorování. Je-li sledován i obsah komunikace, musí být zaměstnanec upozorněn předem. Vnitrostátní soudy též nezkontrolovaly nezbytnost rozsahu monitorování, třebaže zaměstnavatel sledoval veškerou elektronickou komunikaci stěžovatele, průběžně ji hodnotil a tiskl. Vnitrostátní soudy se nezabývaly ani existencí legitimních důvodů ospravedlňujících monitorování obsahu komunikace stěžovatele, a to specificky se zohledněním širokého rozsahu této činnosti, ani otázkou, zda mohlo být cílů sledovaných zaměstnavatelem dosaženo mírnějšími prostředky. Poškození počítačových systémů, nezákonné aktivity v kyberprostoru či vyzrazení obchodního tajemství byly v dané věci jen teoretickými riziky; nebylo nijak tvrzeno, natož prokázáno, že činnost stěžovatele taková rizika skutečně představovala. Vnitrostátní soudy nevzaly v úvahu ani závažnost výsledného postihu stěžovatele, tedy propuštění ze zaměstnání. Vnitrostátní soudy konečně nevěnovaly dostatečnou pozornost ani otázce, zda zaměstnavatel přistoupil k nahlédnutí do obsahu komunikace stěžovatele teprve až po jeho tvrzení, že se nedopustil jednání rozporného s vnitřními předpisy.

Soud s ohledem na výše uvedené rozhodl, že závěr vnitrostátních soudů, že v projednávané věci byla nastolena spravedlivá rovnováha mezi soupeřícími zájmy, je sporný, formální, teoretický a chybí pro něj dostatečné konkrétní důvody. Přes široký prostor pro uvážení, který v dané věci vnitrostátní orgány požívají, nelze shledat, že soudy stěžovateli poskytly adekvátní ochranu jeho práv a nastolily spravedlivou rovnováhu. Došlo proto k porušení článku 8 Úmluvy.

III. Oddělená stanoviska

Soudkyně *Karakaş* v částečně nesouhlasném stanovisku s většinou sice souhlasila v otázce porušení článku 8 Úmluvy, nicméně vytkla jí, že stěžovateli nebylo přiznáno spravedlivé zadostiučinění v penězích, když Soud dospěl k závěru, že samotné konstatování porušení jeho práva představuje dostatečné zadostiučinění.

Soudci Raimondi, Dedov, Kjølbros, Mits a Eicke a soudkyně Mourou-Vikström vyjádřili přesvědčení, že vnitrostátní soudy poskytly stěžovateli právu adekvátní ochranu a dostatečně vyvážily předmětné zájmy.

SPRÁVNÍ ŘÍZENÍ

Rozsudek ze dne 11. července 2017 ve věci č. 39701/14 – T. G. proti Chorvatsku

Senát druhé sekce Soudu šesti hlasy proti jednomu rozhodl, že neodtajněním zprávy policie o údajném zneužívání alkoholu, na základě níž nebyla stěžovateli prodloužena platnost zbrojního průkazu, byl porušen čl. 6 odst. 1 Úmluvy. V části, v níž stěžovatel namítal, že neprodloužením jeho zbrojního průkazu došlo k porušení článku 8, Soud stížnost jednomyslně odmítl pro zjevnou neopodstatněnost.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatel je chorvatský občan, jenž však do Chorvatska přijížděl pouze za účelem účasti na honech. V roce 2011 požádal policii o prodloužení platnosti svého zbrojního průkazu. Policie provedla prověrku, během níž zjistila, že stěžovatel byl po dobu svých pobytů v Chorvatsku často pod vlivem alkoholu. Jeho žádost proto zamítla. V odvolacím řízení nařídilo ministerstvo vnitra provedení nové prověrky. Druhá prověrka obsahovala podrobnější popis tvrzené nadměrné konzumace alkoholu, kterou potvrzovaly i výpovědi svědků. Se závěry policie a ministerstva se ztotožnil i správní soud a žalobu proti jejich rozhodnutí zamítl. Zprávy policie z prověrky přitom přezkoumal na neveřejném zasedání jako utajované informace; zprávy se nestaly součástí soudního spisu. V řízení o ústavní stížnosti stěžovatel namítal, že mu byl odepřen přístup k důkazům svědčícím proti němu a byla mu odňata možnost je zpochybnit. Ústavní soud stížnost odmítl s tím, že zprávy policie z prověrky zakládaly dostatečný důvod pro zamítnutí prodloužení platnosti jeho zbrojního průkazu.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

A. *K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ODS. 1 ÚMLUVY*
Stěžovatel namítal, že řízení před soudem nebylo spravedlivé, jelikož zprávy policie o zneužívání alkoholu nebyly zpřístupněny ani jemu ani jeho právnímu zástupci.

Soud úvodem připomněl, že rozhodnutí správních orgánů, které nespĺňují požadavky článku 6 Úmluvy, musí podléhat následné kontrole soudního orgánu s plnou jurisdikcí včetně pravomoci zrušit napadené rozhodnutí co do otázek skutkových i právních. Tomuto požadavku soud dostojí, jestliže v řízení prove-

de „dostatečný přezkum“ (*Letinčić proti Chorvatsku*, č. 7183/11, rozsudek ze dne 3. května 2016, § 46). Soud dále poznamenal, že právo na spravedlivý proces mimo jiné předpokládá kontradiktorní řízení, ve kterém mají strany právo nejen předkládat jakékoli důkazy podporující jejich tvrzení, ale také znát a vyjádřit se ke všem důkazům nebo poznatkům, jež mají potenciál ovlivnit rozhodnutí soudu (*Letinčić proti Chorvatsku*, cit. výše, § 49). Zdůraznil však, že právo na odtajnění důkazů není absolutní. Mohou existovat protichůdné zájmy, například národní bezpečnost, ochrana svědků či utajení metod vyšetřování trestné činnosti, které je třeba vyvažovat oproti právům účastníka řízení. Přípustná z pohledu čl. 6 odst. 1 Úmluvy jsou však jen taková omezení, která jsou striktně nezbytná. Navíc, obtíže způsobené stěžovateli omezením jeho práv musí být dostatečně kompenzovány postupem soudů. Soud plně splňující požadavky nezávislosti a nestrannosti dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy musí mít možnost přezkoumat podstatu podání a námitek obou stran při plné znalosti všech relevantních důkazů (*Devenney proti Spojenému království*, č. 24265/94, rozsudek ze dne 19. března 2002, § 28).

V projednávané věci stěžovateli nebyla zpřístupněna zpráva, která obsahovala jména osob, o jejichž tvrzení se policie opřela, a obsah jejich výpovědí. Byť dle Soudu v obecné rovině může být utajení určitých informací nezbytné pro zajištění řádného výkonu činnosti policie a v oblasti používání zbraní státy požívají širokého prostoru pro uvážení, v projednávané věci Soud neshledal žádné relevantní důvody, proč by odtajnění utajovaných zpráv z prověrky stěžovatele ohrozilo řádné plnění úkolů policie.

Ani řízení před správním soudem nevyvážilo omezení stěžovatelova přístupu k informacím. Důvody neprodloužení platnosti zbrojního průkazu byly stěžovateli sděleny jen obecně. Stěžovatel tedy nebyl dostatečně obeznámen s tvrzeními proti němu, aby mohl závěry o jeho údajné závislosti na alkoholu účinně vyvrátit. Přezkoumání zpráv policie na neveřejném zasedání byla podle Soudu významná, avšak za daných okolností nedostatečná záruka. Došlo proto k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatel dále namítal, že neprodloužení zbrojního průkazu kvůli údajnému problému s alkoholem mu znemožnilo účastnit se loveckých aktivit a nespravedlivě jej stigmatizovalo.

Soud uznal, že lov představuje důležitou součást života stěžovatele, utváří jeho společenský status a je pro něj prostředkem udržování kontaktu s ostatními. Neprodloužení licence však stěžovateli nebránilo účastnit se lovu, a nepředstavovalo proto zásah do jeho práva na respektování soukromého života (*Friend a ostatní proti Spojenému království*, č. 16072/06 a č. 27809/08,

rozhodnutí ze dne 24. listopadu 2009, § 40–41). Tuto námitku proto Soud odmítl pro zjevnou neopodstatněnost.

III. Oddělené stanovisko

Soudkyně Mourou-Vikström v nesouhlasném stanovisku zdůraznila potřebnost vyvažování ochrany svědků a hledání pravdy. Připomněla, že stěžovatel v řízení před správním soudem nežádal o výslech svědků, kteří proti němu vypovídali v utajované zprávě policie, ani nepředložil lékařský posudek o užívání alkoholu. Neposkytl tedy relevantní informace, na základě nichž by mohlo být vedeno kontradiktorní řízení vyjma fáze řízení před ústavním soudem.

TRESTNÍ ŘÍZENÍ

Rozsudek ze dne 25. července 2017 ve věci č. 2156/10 – M. proti Nizozemsku

Senát třetí sekce Soudu dospěl k jednomyslnému závěru o porušení čl. 6 odst. 1 a 3 písm. c) Úmluvy, neboť spravedlivost trestního řízení proti stěžovateli – bývalému zaměstnanci zpravodajské služby – byla narušena tím, že mu nebylo umožněno se v plném rozsahu poradit se svým obhájcem, vůči němuž byl povinen zachovávat mlčenlivost o utajovaných informacích. Soud naopak nespatořoval porušení práva na spravedlivý proces dle čl. 6 odst. 1 a 3 písm. b) Úmluvy v tom, že se stěžovatel nemohl seznámit s obsahem písemnosti v držení zpravodajské služby, jelikož tato nebyla zpřístupněna ani obžalobě a nebyla tak použita jako usvědčující důkaz. Konečně Soud konstatoval, že přijetím opatření k utajení totožnosti některých svědků z řad zpravodajců a nevyhověním žádosti stěžovatele o předvolání dalších svědků nedošlo k porušení čl. 6 odst. 1 a 3 písm. d) Úmluvy.

I. Skutkové okolnosti

Jako zaměstnanec zpravodajské služby měl stěžovatel přístup k utajovaným informacím, o nichž byl povinen zachovávat mlčenlivost. V září 2004 byl zadržen pro důvodné podezření, že poskytl kopie utajovaných písemností třetím osobám, včetně osob sledovaných kvůli napojení na teroristické organizace, čímž měl naplnit znaky skutkové podstaty trestného činu vyžrazení utajovaných informací nepovolaným osobám. Stěžovatel byl následně poučen, že jeho povinnost zachovávat důvěrnost utajovaných informací trvá i nadále. Proto by se dopustil dalšího trestného činu, pokud by okolnosti svého stíhání s kýmkoli konzultoval, advokáta nevyjímaje.

V rámci řízení stěžovatelův obhájce požadoval, aby byl vůči němu klient zproštěn povinnosti mlčenlivosti.

Žádosti bylo podmíněně vyhověno. Stěžovateli bylo sice umožněno, aby svému obhájci předestřel relevantní skutkové okolnosti, ale pouze za předpokladu, že dodrží následující podmínky: (i) informace bude sdílet výlučně s obhájcem, (ii) neodhalí totožnost zaměstnanců zpravodajské služby, (iii) omezí se na informace, které jsou součástí utajované části spisu, (iv) v rozsahu, který je striktně nezbytný pro potřeby účinného vedení obhajoby, a (v) učiní tak nejpozději do nabytí právní moci rozhodnutí ve své věci. Dozorující státní zástupce v průběhu řízení ujistil stěžovatele, že i kdyby se dopustil porušení závazku mlčenlivosti, nebude proti němu zahájeno další trestní stíhání za předpokladu, že to bylo nezbytné pro uplatňování práva na účinnou obhajobu dle článku 6 Úmluvy. Kromě toho byl stěžovatel poučen, že ve vztahu mezi obhajobou a soudem bude veškerá komunikace ohledně utajovaných informací probíhat na neveřejném zasedání.

Stěžovatel se v rámci řízení dále neúspěšně domáhal předložení zprávy o výsledcích vnitřního šetření zpravodajské služby, která dle jeho mínění mohla obsahovat informace poukazující na vinu třetí osoby. Jiné listiny byly obhajobě předloženy až po vyčernění těch jejich částí, které odkrývaly totožnost zpravodajců nebo metod práce zpravodajské služby. Z podnětu obhajoby byla v řízení vyslechnuta řada svědků z okruhu zaměstnanců zpravodajské služby. Výslech svědků, u nichž znal stěžovatel toliko služební označení, se uskutečnil v režimu utajení totožnosti s modulací hlasu. Obhajoba mohla svědkům klást libovolné otázky. Svědci však nebyli zproštěni mlčenlivosti ve vztahu k utajovaným skutečnostem.

Vnitrostátní řízení na třech stupních soudních soustav vyústilo v odsouzení stěžovatele k trestu odnětí svobody v délce trvání tři roky a deset měsíců.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ÚMLUVY

Stěžovatel tvrdil, že trestní řízení v jeho věci nebylo z mnoha důvodů spravedlivé. Předně namítal, že obsah některých písemných důkazů proti němu byl upraven, zatímco jiné svědčící v jeho prospěch mu nebyly na vyžádání poskytnuty. Dále namítal, že nemohl vést účinnou obhajobu, jelikož byl omezen v možnostech udělovat pokyny a informovat svého advokáta kvůli povinnosti zachovávat mlčenlivost o utajovaných informacích. Konečně poukazoval i na podmínky, za nichž proběhl výslech některých svědků z řad zaměstnanců zpravodajské služby, a na nevyhovění jeho návrhu na doplnění dokazování výslechem dalších svědků.

Soud na úvod připomněl, že na záruky obsažené v čl. 6 odst. 3 je třeba pohlížet jako na zvláštní aspekty práva na spravedlivý proces zaručeného v čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Úkolem Soudu je proto posoudit celkovou

spravedlivost trestního řízení proti stěžovateli (*Ibrahim a ostatní proti Spojenému království*, č. 50541/08 a další, rozsudek velkého senátu ze dne 13. září 2016, § 250).

a) K úpravám některých dokumentů a údajnému nezpřístupnění jiných písemností

Soud se touto námitkou zabýval pod zorným úhlem čl. 6 odst. 1 a 3 písm. b) Úmluvy. Co se týče zprávy o výsledcích vnitřního šetření zpravodajské služby, Soud uvedl, že tato – pokud vůbec existuje – nebyla nikdy předložena ani obžalobě. Nešlo tedy o důkaz, který by měl jakýkoli vliv na odsouzení stěžovatele. Tvrzení stěžovatele, že zpráva mohla obsahovat informace, které by zavdaly pochybnosti o jeho vině, je dle Soudu čistě spekulativní. K úpravám písemností vláda uvedla, že byly striktně nezbytné, neboť úplné zveřejnění daných písemností by bylo na újmu bezpečnostním zájmům státu, jelikož by došlo k odhalení totožnosti sledovaných osob a agentů zpravodajských služeb, jakož i jejich zahraničních kolegů. Vláda vyzdvihla, že soudy měly neupravené znění dokumentů k dispozici a byly oprávněny posoudit, zda byly úpravy opravdu nezbytné. Dle názoru Soudu by redigované části listin obhajobě stěžovatele v ničem nepomohly. Účelem těchto písemností bylo toliko prokázat, že informace, které měl stěžovatel vyrazit, podléhaly režimu utajení. Tato skutečnost byla z jejich obsahu i po úpravách zcela zřejmá. Obhajoba tak měla úplný přístup k relevantním částem dokumentů. K porušení čl. 6 odst. 1 a 3 písm. b) Úmluvy proto nedošlo.

b) K omezení stěžovatelova práva sdělit relevantní informace a udělovat pokyny svému obhájci

Soud zkoumal tuto námitku ve světle čl. 6 odst. 1 a 3 písm. c) Úmluvy, který zajišťuje právo obviněného obhajovat se osobně nebo s využitím odborné právní pomoci. Soud v tomto ohledu připomněl, že dané ustanovení chrání mj. právo obviněného radit se se svým právním zástupcem mimo doslech třetí osoby. Jestliže by advokát nemohl jednat se svým klientem a obdržet od něho důvěrné pokyny, jeho odborná pomoc by ztratila mnoho ze své účinnosti (*Öcalan proti Turecku*, č. 46221/99, rozsudek velkého senátu ze dne 12. května 2005, § 133). Aby došlo k zásahu do důvěrnosti vztahu mezi advokátem a jeho klientem, nemusí být jejich komunikace nutně skutečně vyslechnuta třetí osobou (*mutatis mutandis, Castrevoet proti Moldavsku*, č. 23393/05, rozsudek ze dne 13. března 2007, § 51). Omezení důvěrnosti jsou přípustná pouze ve výjimečných případech, např. při existenci bezprostředního ohrožení lidských životů teroristickými činy (*A. a ostatní proti Spojenému království*, č. 3455/05, rozsudek velkého senátu ze dne 19. února 2009, § 216), a jen za předpokladu, že existují dostatečné záruky proti zneužití (*Erdem proti Německu*, č. 38321/97, rozsudek ze dne 5. července 2001, § 65 a násl.).

Ve vztahu k projednávané věci Soud předně konstatoval, že ve světle shora uvedeného došlo k zásahu do

práva stěžovatele na ochranu důvěrnosti komunikace mezi ním a jeho advokátem, jelikož byl její obsah co do rozsahu omezen. Stěžovateli sice nebyl odepřen přístup k utajovaným informacím předloženým jako důkaz obžalobou, nemohl je však sdílet se svým obhájcem za účelem přípravy strategie obhajoby. Ač stěžovatel nebyl podroben dohledu stran informací, které sdílel se svým obhájcem, kontrola probíhala nepřímo skrze hrozbu trestněprávního postihu v případě porušení povinnosti mlčenlivosti. Vláda upozornila, že státní zástupce předem přislíbil, že stíhání stěžovatele nebude zahájeno, pokud by toto pravidlo porušil při uplatňování práv obhajoby dle článku 6 Úmluvy. Soud však tuto argumentaci odmítl, když naznal, že tím bylo na stěžovatele jako právního laika přeneseno nepřiměřené břemeno, aby sám vyhodnotil, zda může utajované informace sdílet se svým advokátem, nebo zda se již vystavuje riziku trestního stíhání. Soud tak dospěl k závěru, že za daných okolností byla spravedlivost řízení nenávratně podkopána zásahem do práva stěžovatele na důvěrnost a volnost komunikace s obhájcem. K porušení čl. 6 odst. 1 a 3 písm. c) Úmluvy tudíž došlo.

c) *Podmínky, za nichž proběhly výslechy některých členů zpravodajské služby, a nemožnost dosáhnout předvolání jiných svědků*

K této části stížnosti spadající pod čl. 6 odst. 1 a 3 písm. d) Úmluvy Soud nejprve připomněl, že jeho úlohou není nahrazovat vnitrostátní soudy při výkladu práva a při hodnocení skutkových okolností a důkazů. Přípustnost důkazů se v první řadě řídí pravidly vnitrostátního práva. Vnitrostátním soudům přísluší hodnotit jimi shromážděné důkazy a rozhodovat o přípustnosti důkazů navrhaných obžalovanými. Podle Úmluvy je úkolem Soudu toliko ověřit, zda bylo posuzované řízení spravedlivé jako celek, tj. včetně způsobu předkládání důkazů (*Van Mechelen a ostatní proti Nizozemsku*, č. 21363/93 a další, rozsudek ze dne 30. října 1997, § 50).

Soud odlišil projednávanou věc od stížností *Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království* (č. 26766/05 a 22228/06, rozsudek velkého senátu ze dne 15. prosince 2011) a *Schatschaschwili proti Německu* (č. 9154/10, rozsudek velkého senátu ze dne 15. prosince 2015), neboť obhajobě nebylo znemožněno vyslechnout svědky obžaloby s cílem ověřit pravdivost jejich tvrzení. V projednávané věci šlo spíše o to, že stěžovatel nemohl těžit z výpovědi zaměstnanců zpravodajské služby v rozsahu, v němž nemohli zodpovědět otázky obhajoby, neboť nebyli zproštěni povinnosti zachovávat mlčenlivost o utajovaných informacích. Soud nicméně konstatoval, že odsouzení stěžovatele bylo založeno na rozsáhlém důkazním materiálu čítajícím 53 různých položek, z nichž řada důkazů přímo spojovala stěžovatele s úniky utajovaných informací směrem k nepovolaným osobám. Ve světle těchto skuteč-

ností se Soud nedomníval, že by odvolací soud jednal nerozumně nebo svévolně, když nevyslechl všechny svědky navržené stěžovatelem, ani když konstatoval, že možnosti obhajoby nebyly co do podstaty narušeny podmínkami, za nichž byly provedeny výslechy osob, jejichž totožnost byla stěžovateli známa jen pod služebními označeními. K porušení čl. 6 odst. 1 a 3 písm. d) Úmluvy proto nedošlo.

Rozsudek ze dne 21. září 2017 ve věci č. 51405/12 – Axel Springer SE a RTL Television GmbH proti Německu

Senát páté sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že zákazem zveřejnit fotografie obžalovaného z bestiální vraždy vlastních rodičů, na nichž by byl identifikovatelný, nedošlo k porušení svobody projevu stěžovatelských organizací zaručené článkem 10 Úmluvy.

I. Skutkové okolnosti

Axel Springer SE, vydavatelství, a RTL Television GmbH, televizní společnost, se ve svém zpravodajství v roce 2011 věnovaly kauze obžalovaného S., který byl stíhán za zabití rodičů a následně zohavení jejich těl, ke kterému se v průběhu trestního řízení opakovaně doznal. Psychiatrickým vyšetřením bylo u S. zjištěno, že v době spáchání trestného činu trpěl schizofrenií.

Úvodem hlavního líčení informoval soudce novináře, že fotografie obžalovaného S. jsou povinni před zveřejněním upravit, např. rozostřením, tak, aby jej nebylo možné identifikovat. Ještě před zahájením hlavního líčení nicméně již několik deníků fotografie S., na kterých byl zachycen ve výrazně mladším věku, publikovalo. Stěžovatelské organizace se opakovaně neúspěšně domáhaly zrušení vydaného příkazu. Soudce v odůvodnění svého rozhodnutí zdůraznil výjimečnost spáchaného činu, potřebu vyvážení osobnostních práv obžalovaného se svobodou projevu a zejména důležitost presumpce neviny a možného veřejného pranýřování obžalovaného, které by zveřejnění jeho fotografie mohlo vyvolat.

Obžalovaný byl následně shledán vinným z dvojnásobné vraždy. Ústavní stížnost stěžovatelských organizací proti zákazu publikace fotografií S. byla ústavním soudem odmítnuta.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 10 ÚMLUVY

Stěžovatelské organizace namítaly, že vydáním soudního příkazu, kterým jim bylo zakázáno publikovat fotografie obžalovaného S., na nichž by jej bylo možné identifikovat, došlo k porušení jejich svobody projevu chráněné článkem 10 Úmluvy.

Soud se úvodem zabýval otázkou, zda byl daný zásah stanoven zákonem s dostatečnou určitostí. Připustil, že formulace „soudce je odpovědný za udržování pořádku v průběhu jednání“ dává soudci široké pravomoci, dodal však, že ve světle pestrosti situací, kterým při jednání čelí, není možné stanovit přesná pravidla, jaké opatření může v reakci na tu či onu situaci použít. Nadto dodal, že předmětné ustanovení ve vztahu k fotografování v trestním řízení se stalo předmětem výkladu ústavního soudu, který stanovil kritéria, na základě nichž má soudce dotčené zájmy porovnávat. Soud tak shledal, že namítaný zásah byl stanoven zákonem.

Konstatoval dále, že není sporu o tom, že soudní příkaz sledoval legitimní cíl ochrany osobnostních práv obžalovaného, který musí být v průběhu trestního řízení až do prokázání viny považován za nevinného.

Přistoupil tak k otázce, zda bylo přijaté opatření nezbytné v demokratické společnosti.

a) *Obecné zásady*

Soud úvodem vyzdvihl, že tisk nesmí při podávání zpráv ze soudního jednání překročit určité hranice zejména ve vztahu k ochraně práva na soukromí trestně stíhané osoby a ve vztahu k presumpci její nevinu (*Bédat proti Švýcarsku*, č. 56925/08, rozsudek velkého senátu ze dne 29. března 2016, § 51). Dále zopakoval, že státy disponují v otázce hodnocení nezbytnosti a míry zásahu do svobody projevu chráněné článkem 10 Úmluvy určitým prostorem pro uvážení, a to zejména v otázce hledání spravedlivé rovnováhy mezi dotčenými soukromými zájmy (*Bédat proti Švýcarsku*, cit. výše, § 54). V situacích, kdy vnitrostátní orgány posoudí dotčené zájmy ve světle kritérií stanovených Soudem, je třeba skutečně silných důvodů k tomu, aby Soud přistoupil k přehodnocení jejich závěrů (*MGN Limited proti Spojenému království*, č. 39401/04, rozsudek ze dne 18. ledna 2011, § 150 a 155).

Soud dále připomněl, že kritéria, která stanovil pro poměřování svobody projevu a osobnostních práv (zejm. *Couderc a Hachette Filipacchi Associés proti Francii*, č. 40454/07, rozsudek velkého senátu ze dne 10. listopadu 2015, § 93; a *Axel Springer AG proti Německu*, č. 39954/08, rozsudek velkého senátu ze dne 7. února 2012, § 89–95), nejsou vyčerpávající a je třeba je přizpůsobit okolnostem konkrétního případu (např. *Satakunnan Markkinapörssi Oy a Satamedia Oy proti Finsku*, č. 931/13, rozsudek velkého senátu ze dne 27. června 2017, § 166). To platí zejména v situacích, kdy vstupuje do hry presumpce nevinu. Ve věcech obdobných projednávané věci je proto dle Soudu třeba posoudit, zda jde o sdělení, které má přispět do diskuse o veřejném zájmu; jak známá je dotyčná osoba; jaký vliv má zveřejnění na trestní řízení; okolnosti, za nichž byly předmětné fotografie pořízeny; formu a následky zveřejnění; a závažnost sankce za porušení zákazu.

b) *Použití výše uvedených zásad na projednávanou věc*

Ačkoli Soud zdůraznil, že fotografie v tisku mohou přispět k debatě o veřejném zájmu, připustil, že v závislosti na povaze trestného činu a dalších okolnostech mohou existovat dobré důvody k zákazu zveřejnění podobizny obžalovaného. Soud přisvědčil vnitrostátním soudům, že jelikož byl brutální zločin spáchán v rámci rodiny a média o něj na začátku řízení nejevila větší zájem, veřejný zájem v této věci byl omezený. Nedošlo přitom k omezení možnosti informovat o řízení, ale toliko publikovat fotografie obžalovaného. Za situace, kdy obžalovaný nebyl nijak známou osobou, informace o jeho fyzickém vzhledu nemohla nijak výrazně přispět k veřejné debatě o případu.

K postavení S. Soud dodal, že S. nebyl veřejně známou osobou, a skutečnost, že byl trestně stíhán, třebaže za závažný trestný čin, ho nezbavovala práva na respektování soukromého života zaručeného článkem 8 Úmluvy. Předchozí zveřejnění fotografií osoby je sice třeba vzít v úvahu a obvykle povede k závěru, že omezovat odhalení identity není nutné (*Egeland a Hansseid proti Norsku*, č. 34438/04, rozsudek ze dne 16. dubna 2009, § 59), v projednávané věci však byly dříve zveřejněny pouze fotografie, které obžalovaného zachycovaly v mnohem mladším věku. Tyto dříve zveřejněné fotografie tak veřejnosti neumožnily jej identifikovat a jeho identitu tak nebylo možné považovat v době řízení za veřejně známou.

Soud odmítl námitku stěžovatelských organizací, že doznání zbavuje obžalovaného práva na presumpci nevinu. Souhlasil s názorem soudce, který ve věci rozhodoval, že vyjádření obžalovaného a jejich důvěryhodnost musí trestní soud v souladu s vnitrostátním právem pečlivě posoudit až na samém konci hlavního líčení, a nikoli před jeho zahájením. To platí tím spíše, že u obžalovaného byla diagnostikována porucha osobnosti ve formě schizofrenie.

Dále vzal Soud v úvahu, že fotografie obžalovaného byly pořízeny na začátku jednání, kdy byl ve značném stresu a navíc spoutaný, a neměl tak prostředky bránit své soukromí a novinářům v pořízení fotografií zabránit. Kromě toho zdůraznil, že obžalovaný nikdy média sám neoslovil, naopak výslovně požádal, aby nebylo možné jej na základě publikovaných informací identifikovat.

Soud také souhlasil s vládou, že zveřejnění podobizny obžalovaného by představovalo s ohledem na jeho poruchu osobnosti zvýšení psychického tlaku na něj a mohlo mít rovněž, kdyby byl odsouzen, negativní dopad na úspěšnost jeho možné pozdější resocializace.

Soud konečně naznal, že omezení svobody projevu zahrnující toliko zákaz zveřejnit fotografii tváře obžalovaného, nebylo přehnaně tvrdé. Soudce naopak s cílem zajištění spravedlivého procesu a ochrany soukromí obžalovaného zvolil ten nejméně omezující pro-

středek. V případě porušení zákazu hrozil stěžovatelským organizacím jen zákaz podávat další zprávy o projednávaném případě, což je sankce, která pro média neměla odrazující účinek pro výkon jejich práv chráněných článkem 10 Úmluvy.

Soud po zvážení výše uvedeného dospěl k závěru, že vnitrostátní soudce v projednávané věci pečlivě zvážil všechny aspekty případu a faktory relevantní dle Úmluvy a podařilo se mu nastolit spravedlivou rovnováhu mezi dotčenými zájmy. Namítaný zásah do svobody projevu byl nezbytný v demokratické společnosti, a nedošlo proto k porušení článku 10 Úmluvy.

VĚZENSTVÍ

Rozsudek ze dne 5. září 2017 ve věci č. 37795/13 – Tekin a Arslan proti Belgii

Senát druhé sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že v souvislosti s úmrtím syna stěžovatelů ve věznici, ke kterému došlo v důsledku použití fyzické síly příslušníky vězeňské služby, byl porušen článek 2 Úmluvy zaručující ochranu života.

I. Skutkové okolnosti

Syn stěžovatelů M. pobýval opakovaně v období let 2007 až 2009 na psychiatrickém oddělení věznice, přičemž v průběhu posledního pobytu čelil několika kázeňským trestům z důvodu agresivního chování vůči personálu věznice. V srpnu 2009 bylo pro nesplnění podmínek podmíněného propuštění rozhodnuto o jeho opětovném nástupu k výkonu trestu na psychiatrickém oddělení příslušné věznice. Umístěn byl však na cele běžného oddělení, přičemž druhý den po nástupu ředitelka věznice nařídila z důvodu agresivního chování M. zvláštní bezpečnostní opatření spočívající mj. v umístění na samostatnou celu, odděleném čase vycházek, používání plastových příborů či otevírání jeho cely pouze vedoucím oddělení a v doprovodu dvou dalších příslušníků ostrahy. Když se následně vedoucí oddělení R. dostavil v doprovodu dvou kolegů, aby M. zpravil o zmíněných bezpečnostních opatřeních, došlo k potyčce, během níž R. za použití škrcevní položil M. břichem na podlahu. M. si stěžoval na nedostatek vzduchu a to, že se dusí. Další z dozorců mu nicméně znehybnil jednu ruku (druhou ruku měl M. pod svým tělem) a třetí dozorce si na M. ještě obkročmo sedl. Po příchodu posil byl následně M. spoután na zápěstích i kotnících a odveden na zvláštní celu. Zde dozorcí zjistili, že M. je v bezvědomí. Po neúspěšném ožívování následně lékař konstatoval smrt.

Během vyšetřování poukázala zpráva z pitvy na skutečnost, že k úmrtí došlo v důsledku udušení pákovým škracením, během něhož došlo mj. k zlomení části

štítné chrupavky. Do bezvědomí M. upadl ještě před umístěním na zvláštní celu, neboť dozorcí již v době přesunu zaznamenali, že se M. pomočil, což byla známka povolení svíracího mechanismu. Dozorcí byli obviněni z úmyslného ublížení na zdraví s následkem smrti, soud je nicméně v listopadu 2012 obvinění zprostil. Stěžovatelé se proti rozhodnutí se svými občanskoprávními nároky odvolali, přičemž řízení před odvolacím soudem v době vydání rozsudku Soudu stále probíhalo.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 2 ÚMLUVY

Stěžovatelé namítali, že fyzická síla použitá vůči jejich synovi nebyla v rozporu s článkem 2 Úmluvy ani absolutně nezbytná, ani přiměřená.

Soud úvodem připomněl, že v případech, kdy je úmrtí jednotlivce způsobeno vykonavatelí státní moci, je třeba postupovat velmi obezřetně a přihlížet nejen k postupu státních orgánů, ale ke všem relevantním okolnostem (*McCann a ostatní proti Spojenému království*, č. 18984/91, rozsudek velkého senátu ze dne 27. září 1995, § 150). Zdůraznil, že osoby zbavené svobody jsou ve zranitelném postavení a státní orgány mají povinnost je chránit. Je na státu, aby v takových situacích věrohodně vysvětlil původ případných zranění, což platí o to více, pokud dotyčná osoba zemře (*Salman proti Turecku*, č. 21986/93, rozsudek ze dne 27. června 2000, § 99). Stát má též povinnost přijmout právní úpravu, která vymezí podmínky, za nichž mohou státní orgány přistoupit k použití fyzické síly, a zakotví systém vhodných a účinných záruk nejen proti svévoli a zneužití síly, ale i proti vzniku nehod, jimž lze předejít (*Makaratzis proti Řecku*, č. 50385/99, rozsudek velkého senátu ze dne 20. prosince 2004, § 57–59). Konečně, v případě ohrožení života jednotlivce zbaveného svobody státní orgány tíží povinnost poskytnout dané osobě zdravotní péči, kterou od nich je možné rozumně očekávat za účelem zmírnění skutečného a bezprostředního rizika ztráty života (*Osman proti Spojenému království*, č. 23452/94, rozsudek velkého senátu ze dne 28. října 1998, § 116).

V projednávané věci ve světle vyšetřování, jehož důkladnost stěžovatelé nijak nezpochybňovali, Soud shledal, že úmrtí M. bylo přímo spojeno se zákrokem R. a dalších dvou dozorců. Úkolem Soudu nicméně není nahrazovat závěry vnitrostátních soudů v jejich skutkovém a právním posouzení věci, zejména jejich konstatování, že dozorcí jednali v nutné obraně, ale toliko přezkoumat, zda byl zásah dozorců vůči M. absolutně nezbytný, dozorcí byli dostatečně obezřetní, aby bylo ohrožení života M. minimalizováno, a zda při výběru použitých opatření nepostupovali nedbale (*mutatis mutandis*, *Saoud proti Francii*, č. 9375/02, rozsudek ze dne 9. října 2007, § 90).

Soud připustil, že dozorcí v daném případě postupovali za účelem zklidnění M., zabránění jeho fyzickému útoku na dozorce a jeho odvedení na samostatnou celu, tj. z důvodu ochrany jednotlivců proti nezákonnému násilí ve smyslu čl. 2 odst. 2 písm. a) Úmluvy. Ve vztahu k příslušnému vnitrostátnímu právnímu rámci poznamenal, že v souladu s ustálenou judikaturou Soudu umožňoval použití síly pouze tehdy, pokud sledovaného účelu nebylo možné dosáhnout jinak a za podmínky zachování zásady přiměřenosti. Příslušná úprava však byla příliš obecná, neboť blíže neupravovala, jaká donucující opatření byla povolena a jaká naopak zakázána. Vláda přitom neprokázala, že v rozhodné době existovaly přesné a vhodné instrukce k technikám hmatů a chvatů použitelných vůči osobám zbaveným svobody (*mutatis mutandis*, *Izci proti Turecku*, č. 42606/05, rozsudek ze dne 23. července 2013, § 64–65). Soud v daném ohledu navíc výslovně odkázal na doporučení Evropského výboru pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT), podle kterého by měly být škrtící techniky ve vnitrostátním právním rámci výslovně zakázány.

Soud dále připomněl pozitivní závazek vyplývající z článku 2 Úmluvy zajistit adekvátní školení příslušníků ozbrojených sborů a zejména vězeňské ostrahy s cílem dosáhnout jejich vysokou odbornost a předejít případům jednání v rozporu s článkem 2 Úmluvy (*Davydov a ostatní proti Ukrajině*, č. 17674/02 a 39081/02, rozsudek ze dne 1. července 2010, § 268). Poukázal přitom na skutečnost, že Belgie byla v minulosti mj. ze strany CPT a komisaře pro lidská práva Rady Evropy kritizována právě pro nedostatečné školení vězeňských dozorců. Jakkoli byla v mezidobí, po úmrtí M., zavedena specifická šestidenní příprava dozorců na zacházení s osobami trpícími duševními problémy, v rozhodné době – a nebylo tomu jinak u dozorce R. – neobsahovaly sylaby odborné přípravy týkající se řešení konfliktů jakoukoli zmínku týkající se specifického postupu vůči osobám s duševní poruchou.

Ve vztahu k nezbytnosti a přiměřenosti zásahu Soud podotkl, že M. se před incidentem nacházel v běžné cele, dojídal a nejevil jakékoli známky agrese, přičemž dozorcí vstoupili do cely s jediným záměrem – oznámit M. rozhodnutí o přijatých specifických bezpečnostních opatřeních. Nejednalo se tedy o zásah za účelem odvrácení rizika ohrožení života jiných osob (*a contrario*, *Saoud proti Francii*, cit. výše, § 93). Personál věznice znal M. i jeho duševní zdraví neboť tam M. pobýval již počtvrté. Přesto byl M. umístěn na běžnou celu, a nikoli celu přizpůsobenou jeho duševnímu stavu, tj. v rámci psychiatrického oddělení dané věznice, kde by měl být personál obecně lépe připraven na práci s osobami trpícími duševními poruchami (*W. D. proti Belgii*, č. 73548/13, rozsudek ze dne 6. září 2016). S M. v dané věci nebylo zacházeno jako s obzvláště

zranitelnou osobou z důvodu jeho duševního stavu (*Renolde proti Francii*, č. 5608/05, rozsudek ze dne 16. října 2008, § 84), ale jako s běžným vězňem. Při oznamování příslušné informace se dozorcí zjevně nezabývali otázkou možné negativní reakce M., jakkoli dozorce R. o psychických problémech M. z minulosti dobře věděl. Nešlo tedy o situaci, jejíž vývoj nebylo možné předvídat. V průběhu incidentu přitom nebyla zvažována jiná nabízející se opatření kromě znehybnění M. a jeho odvedení na zvláštní celu. Soud se v tomto ohledu pozastavil například nad tím, proč dozorcí v reakci na jeho chování jednoduše neodešli z cely, aby zabránili agresi ze strany M. Pokud jde o konkrétní zákrok dozorce R., podle Soudu není pochyb o tom, že předmětná škrtící metoda může vést k udušení a tedy k smrtelným následkům. Soud v této souvislosti poznamenal, že i poté, co byl M. znehybněn na zemi a nepředstavoval jakékoli nebezpečí vůči dalším osobám, kterých byl již na místě po příchodu posil velký počet, neujistil se nikdo z přítomných o jeho zdravotním stavu.

Soud s ohledem na výše uvedené dospěl k závěru, že síla použitá vůči synovi stěžovatelů nebyla absolutně nezbytná. Mezi důvody, proč R. přistoupil k opatřením, která ohrozila život M., pak dle Soudu lze řadit absenci jasných pravidel, jak v daných situacích postupovat, a nedostatečnou odbornou přípravu (*mutatis mutandis*, *Makaratzis proti Řecku*, cit. výše, § 70). Došlo proto k porušení článku 2 Úmluvy.

ZAHALOVÁNÍ OBLIČEJE NA VEŘEJNÝCH PROSTRANSTVÍCH

Rozsudek ze dne 11. července 2017 ve věci č. 4619/12 – *Dakir proti Belgii*

Senát druhé sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že obecní vyhlášky zakazující nošení nikábu (závoje zakrývajícího celý obličej kromě očí) na veřejně přístupných místech neporušují ani právo na respektování soukromého a rodinného života, ani svobodou myšlení, svědomí a náboženského vyznání stěžovatelky zaručené články 8 a 9 Úmluvy, a to ani samostatně, ani ve spojení se zákazem diskriminace podle článku 14 Úmluvy. Soud naopak jednomyslně rozhodl, že došlo k porušení práva na spravedlivé řízení podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy tím, že nejvyšší správní soud odmítl stěžovatelčin návrh na zrušení daného ustanovení z příliš formalistických důvodů.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatelka je muslimka žijící v belgickém Disonu. V 16 letech se sama rozhodla, že v souladu se svým náboženským vyznáním bude nosit nikáb. Zdůraznila,

že vždy souhlasila s odejmutím závoje pro účely identifikace před úřady.

V roce 2008 Dison a dvě další belgické obce přijaly nový článek 113bis společné vyhlášky zakazující nošení oděvu zakrývajících obličej na veřejnosti přístupných místech. Stěžovatelka podala návrh na zrušení tohoto článku. Tvrdila, že ustanovení míří výslovně proti islámskému závoji, který stěžovatelka nosí, a tedy zasahuje do jejích práv zaručených články 8, 9 a 10 Úmluvy a porušuje zákaz diskriminace podle článku 14 Úmluvy. Domnívala se, že tento zásah nesledoval legitimní cíl, protože zásada světskosti není ústavní zásadou a že zákaz nošení závoje by neměl být takto všeobecný. Stěžovatelka dále namítala, že použitý prostředek byl nepřiměřený vzhledem k neexistenci ohrožení nebo hrozby ohrožení veřejného pořádku, tedy naléhavé potřeby společnosti.

Obce tuto argumentaci odmítly s tím, že cílem nové úpravy bylo zajistit veřejnou bezpečnost, a nikoli upravit nebo omezit projev náboženského vyznání. Zpravodaj nejvyššího správního soudu ve své podrobné zprávě souhlasil s námitkou stěžovatelky, že veřejná bezpečnost nemůže odůvodnit zákaz nošení závoje na všech místech, které jsou obecně přístupné veřejnosti, když žádné specifické ohrožení se závojem nebylo spojeno. Nejvyšší správní soud však následně návrh stěžovatelky odmítl, když dospěl k závěru, že sporné ustanovení toliko rozvádí obecný zákaz nošení masek znemožňujících identifikaci na veřejnosti obsažený v článku 113 vyhlášky, aniž by měnil jeho význam či rozsah, a proto nelze napadnout samotný článek 113bis.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKŮ 8, 9 A 10 ÚMLUVY

Stěžovatelka namítala porušení svého práva na respektování soukromého života, práva svobodně projevat své náboženství a víru a práva na svobodu projevu. Soud rozhodl, že věc nespadá do působnosti článku 10 samostatně nebo ve spojení s článkem 14, a zabýval se pouze tvrzeným porušením článků 8 a 9 Úmluvy.

a) K zákonnosti

Soud nejprve poznamenal, že zákaz má zákonný základ a stěžovatelka kvalitu právní úpravy nezpochybnila. Zákaz tedy splňuje požadavky vyjádřené judikaturou ohledně článků 8 a 9 Úmluvy.

b) K legitimnímu cíli

Soud vyšel z obdobné věci *S. A. S. proti Francii* (č. 43835/11, rozsudek velkého senátu ze dne 1. července 2014, § 140–142), v níž dospěl k závěru, že snaha zajistit minimální požadavky života ve společnosti může být považována za součást „ochrany práv a svobod druhých“, a tedy zákaz nošení závoje zakrýva-

jícího obličej může být odůvodněný do té míry, do které sleduje zajištění podmínek „soužití“ (*living together, vivre ensemble*).

c) K nezbytnosti zákazu v demokratické společnosti

Stěžovatelka namítala, že zákaz nošení závoje neodpovídá výjimkám obsažených ve druhých odstavcích článků 8 a 9 Úmluvy, jelikož v demokratické pluralistické společnosti by nad „soužitím“ měla převážet opačná logika, logika otevřenosti a tolerance. Okolnosti ospravedlňující tento zákaz z bezpečnostních důvodů byly podle jejího názoru splněny pouze v případě burky, tedy závoje plně zakrývajících obličej, o kterou však v tomto případě nejde.

Stejně jako ve věci *S. A. S. proti Francii* (rozsudek cit. výše) Soud zdůraznil, že kontrolní mechanismus založený Úmluvou má zásadně subsidiární roli. Co se ochrany lidských práv týče, přímou demokratickou legitimitou disponují vnitrostátní orgány. Státy mohou posoudit místní potřeby a podmínky zásadně lépe než mezinárodní soud, protože jsou v přímém a neustálém kontaktu s hybnými silami ve společnosti (*Dubská a Krejzová proti České republice*, č. 28859/11 a 28473/12, rozsudek velkého senátu ze dne 15. listopadu 2016, § 175). Proto je namístě jim přiznat široký prostor pro uvážení, aby rozhodly, zda a v jaké míře je omezení práva jednotlivce projevovat své náboženství „nezbytné“. Pro posouzení širě prostoru pro uvážení Soud musí zohlednit konkrétní okolnosti případu, případně může vzít v úvahu shodu a společné hodnoty, které se v praxi smluvních států Úmluvy utvářejí (*S. A. S. proti Francii*, rozsudek cit. výše, § 129).

Soud připustil, že předmětný zákaz dopadá převážně na ženy muslimského vyznání, omezuje pluralismus a může vést k intoleranci. Vyzdvihl však, že Belgie přijala sporné ustanovení jako odpověď na praktiky, které ve své společnosti považovala za neslučitelné se způsoby společenské komunikace a obecně s navazováním lidských vztahů nepostradatelných pro život ve společnosti. Činila tak tedy za účelem ochrany způsobu interakce mezi jednotlivci, který je v Belgii klíčový pro fungování demokratické společnosti. Řešení otázky nošení závoje na veřejnosti je tedy volbou společnosti.

Při hodnocení obdobného rozhodování, které proběhlo podle demokratických pravidel, by tedy Soud měl být zdrženlivý. V projednávané věci trval rozhodovací proces několik let, věc byla dlouze diskutována v poslanecké sněmovně a následně podrobně přezkoumána ústavním soudem. Členské státy Rady Evropy navíc nedošly ke shodě ohledně zákazu nošení závoje zakrývajících obličej na veřejnosti, což též odůvodňuje, aby byl žalovanému státu ponechán velmi široký prostor pro uvážení (*S. A. S. proti Francii*, rozsudek cit. výše, § 156). Konečně, byť je zákaz široký v tom smyslu, že se vztahuje na všechna prostranství

přístupná veřejnosti, nezakazuje nosit na veřejnosti takové náboženské oděvy, které nezakrývají obličej.

Soud proto dospěl k závěru, že zejména s ohledem na široký prostor pro uvážení, kterého v dané otázce státy požívají, je možné daný zákaz považovat za přiměřený sledovanému cíli a „nezbytný v demokratické společnosti“. K porušení článku 8 ani 9 Úmluvy tedy nedošlo.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 14 VE SPOJENÍ S ČLÁNKY 8 NEBO 9 ÚMLUVY

Soud rozhodl, že přestože sporný zákaz omezoval více muslimské ženy, bylo toto opatření z výše uvedených důvodů objektivně a rozumně odůvodněno. Nedošlo tedy k porušení článku 14 ve spojení s články 8 a 9 Úmluvy.

C. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 6 ODS. 1 A ČLÁNKU 13 ÚMLUVY

Stěžovatelka dále namítala, že rozhodnutí nejvyššího správního soudu porušilo její právo na přístup k soudu a právo na účinný právní prostředek nápravy podle čl. 6 odst. 1 a článku 13 Úmluvy.

Soud nejprve připomněl, že čl. 6 odst. 1 Úmluvy je speciálním ustanovením ve vztahu ke článku 13 (*Kudła proti Polsku*, č. 30210/96, rozsudek velkého senátu ze dne 26. října 2000, § 139), a proto je namístě věc posoudit pouze na poli čl. 6 odst. 1.

Soud připustil, že sporný článek 113bis obecní vyhlášky je speciálním ustanovením k obecnému ustanovení článku 113. Dané obce nicméně vložily článek 113bis do své vyhlášky právě proto, že považovaly článek 113 za nedostatečný k zakázání nošení burky, proto stěžovatelka měla zájem na zrušení článku 113bis. Stěžovatelčin návrh byl navíc podložený silnými argumenty, dobře strukturovaný a zvláště významný; zpravodaj ostatně doporučil zrušení napadeného ustanovení.

Rozhodnutí nejvyššího správního soudu proto bylo dle Soudu příliš formalistické a omezilo přístup stěžovatelky k tomuto soudu do takové míry, že narušilo spravedlivou rovnováhu mezi legitimním zájmem na

dodržování procesních pravidel a právem na přístup k soudu (*Henrioud proti Francii*, č. 21444/11, rozsudek ze dne 5. listopadu 2015, § 66). Došlo proto k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

III. Oddělené stanovisko

V souhlasném stanovisku soudce Spano, se kterým se ztotožnila soudkyně Karakaş, upozornili, že rozsudek ve věci *S. A. S. proti Francii* (cit. výše) nelze bezpodmínečně použít jako precedens, protože je omezen na konkrétní skutečnosti charakterizující daný případ. Státy se ho tedy za jiných skutkových okolností nemohou přímo dovolávat. Soudci uvedli, že princip „soužití“ je abstraktní a v daném rozsudku byl vyvozen z druhých odstavců článků 8 a 9 Úmluvy, aniž by v nich byl konkrétně uveden jako jeden z legitimních cílů omezení práv zaručených Úmluvou či byl definován. Legitimní cíl by nicméně měl být založen na objektivních a identifikovatelných faktorech, které přímo přispívají ke zmírnění újmy vyplývající z omezení práva. Nejasný a tvárný pojem principu „soužití“ by podle soudců mohl sloužit jako nástroj k úpravě „správného chování“ v demokratické společnosti. Ve většinové společnosti, která vede k asimilaci, totiž široký prostor pro uvážení, který je státům ponechán, resp. posílení významu zásady subsidiarity, s sebou přináší nebezpečí ohrožení základních práv. Je pak na vnitrostátních a mezinárodních soudech, aby určily, zda přijetí dané právní úpravy pramenilo z nenávisť a netolerance, které nikdy nemohou ospravedlnit omezení práva zaručeného Úmluvou.

Oba soudci závěrem poukázali na právní důsledky porušení zákazu nošení závoje zakrývajících obličej ve Francii a v Belgii. Zatímco ve Francii patří trest mezi nejmírnější a případnou pokutu do 150 eur lze nahradit podmíněným odsouzením, v Belgii lze v případě recidivy uložit trest až 7 dní odnětí svobody. Je na vnitrostátním soudu, aby stanovil přiměřený trest v konkrétní věci, avšak zbavení svobody by v případě porušení daného zákazu bylo velice pravděpodobně nepřiměřené, a proto v rozporu s Úmluvou.

ZÁVĚREM...

Závěrem obvyklých pár slov o tom, co je na štrasburském talíři nejčerstvějšího. **České republice** byla v posledním čtvrtletí loňského roku naservírována pouze jedna, a navíc dosti dietní krmě, *Beránek proti České republice* (č. 45758/14, rozsudek ze dne 5. října 2017), v níž se Soud zabýval triviální záležitostí – **nesprávným výpočtem konce lhůty** pro podání ústavní stížnosti.

Jiné státy hodovaly více. Ve věci *Garib proti Nizozemsku* (č. 43494/09, rozsudek velkého senátu ze dne 6. listopadu 2017) Soud posuzoval právní předpisy, na jejichž základě bylo znemožněno, aby se do určitých **sociálně vyloučených lokalit nastěhovali lidé s nízkými příjmy**. Porušení svobody zvolit si místo pobytu chráněné článkem 2 Protokolu č. 4 k Úmluvě Soud neshledal. Rozsudek si na odborném blogu *Strasbourg Observers* vysloužil nominaci na nejhorší rozsudek Soudu za rok 2017 a ke konci ledna se držel na průběžném druhém místě. Ostatně i vy se můžete zapojit do dosud neskončeného **hlasování o nejlepším a nejhorším rozsudku Soudu za rok 2017**.

Další velkosenátní věc, a sice *Lopes de Sousa Fernandes proti Portugalsku* (č. 56080/13, rozsudek velkého senátu ze dne 19. prosince 2017), takové emoce nezbudila, ačkoli v ní Soud vymezil obrysy práva na zdraví vyplývajícího z článku 2 Úmluvy velice úzce. Stát je tak na základě Úmluvy odpovědný v zásadě jen za jednání nebo opomenutí lékařského personálu, které je způsobeno strukturálními či systémovými selháními na úrovni regulace poskytování zdravotní péče a dohledu nad jejím poskytováním.

Zajímavou diskusi o **srovnatelnosti významu péče matky a otce o děti v nejtútlejším věku** nastolila věc *Alexandru Enache proti Rumunsku* (č. 16986/12, rozsudek ze dne 3. října 2017). Přestože Soud dospěl k závěru, že se otec i matka nacházejí ve srovnatelném postavení, není podle jeho názoru v rozporu se zákazem diskriminace, pakliže je umožněno z důvodu péče o dítě mladší jednoho roku žádat o odklad nástupu výkonu trestu odnětí svobody pouze ženám.

Na rozsudek *Bărbulescu proti Rumunsku*, o němž referujeme v tomto čísle Zpravodaje, navazuje případ *Antović a Mirković proti Černé Hoře* (č. 70838/13, rozsudek ze dne 28. listopadu 2018), v němž stěžovatelé, univerzitní profesori, poukazovali na **instalaci kamer v přednáškových sálech** z rozhodnutí děkana fakulty. Soud shledal, že došlo k porušení jejich práva na respektování soukromého života ve smyslu článku 8 Úmluvy.

Významná je i kauza *Hamidović proti Bosně a Hercegovině* (č. 57792/15, rozsudek ze dne 5. prosince 2017), v níž Soud blíže vymezil situace, za nichž je, resp. není z pohledu článku 9 Úmluvy přípustné, aby soudce nařídil **svědkovi, aby během výpovědi sňal viditelný náboženský symbol**, v daném případě pokrývku hlavy.

Sluší se poukázat i na věc *Fuchsmann proti Německu* (č. 71233/13, rozsudek ze dne 19. října 2017), v níž se Soud zabýval situací, kdy se stěžovatel před německými soudy neúspěšně domáhal **zákazu dalšího šíření tvrzení o svém údajném napojení na ruský organizovaný zločin v článku publikovaném v internetové verzi deníku The New York Times**. Soud ve svém závěru o neporušení článku 8 Úmluvy přihlédl i k tomu, že inkriminovaný článek bylo možné najít jen cíleným vyhledáváním a stěžovatel nepodnikl žádné kroky k tomu, aby byl odkaz na článek z internetových vyhledávačů odstraněn (k právu „být zapomenut“ viz též rozsudek Soudního dvora Evropské unie ve věci *„Google Spain“*). Velmi zajímavé v této souvislosti je i rozhodnutí *Tamiz proti Spojenému království* (č. 3877/14, rozhodnutí ze dne 19. září 2017), v němž Soud posuzoval míru **odpovědnosti společnosti Google Inc. za komentáře**, které se objevily pod článkem na jednom z **blogů** zřízených na platformě blogger.com provozované touto společností. Soud v souladu s vývojem mezinárodního práva vyzdvihl důležitou úlohu, kterou poskytovatelé informačních a datových služeb sehrávají při usnadňování přístupu veřejnosti k informacím a rozvoji debaty o věcech veřejného zájmu; jejich odpovědnost za komentáře třetích stran je proto úzce ohraničena.

Konečně nelze pominout ani věc *N. D. a N. T. proti Španělsku* (č. 8675/15 a 8697/15, rozsudek ze dne 3. října 2017), ve které Soud konstatoval, že postup příslušníků španělské pohraniční policie, kteří stěžovatele spolu s dalšími několika desítkami cizinců, již překonali plot oddělující španělskou enklávu Melilla od Maroka, zadrželi a okamžitě odvezli zpět do Maroka, aniž by je identifikovali, umožnili jim vylíčit okolnosti jejich věci a případně požádat o azyl, porušil článek 4 Protokolu č. 4 zakazující **kollektivní vyhoštění**. Rozsudek nicméně nenabyl právní moci, jelikož žalovaná vláda uspěla se žádostí o postoupení věci velkému senátu.

Vše dobré do roku 2018.

Petr Konůpka,
zástupce vládního zmocněnce